

Германы Бундестагийн
тогтоолын үндсэн дээр
хөхиүлэн дэмжсэн:

Холбооны
Хүнс,
хөдөө аж ахуйн яам

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ

Зах зээлийн судалгаа – нэгдүгээр бүлэг
МОНГОЛ УЛС ДАХЬ БОРДОО,
УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН БОДИСЫН
ХЭРЭГЦЭЭ БА ХЭРЭГЛЭГЧДИЙН ХАНДЛАГА

Герман-Монголын хамтын ажиллагааны Тогтвортой хөдөө аж ахуй төсөл
Др. Проф. Г. Гантулга
Др. Д. Ундармаа
2016 оны 10-11 сар

Герман-Монголын хамтын ажиллагааны Тогтвортой хөдөө аж ахуй төсөл

Зах зээлийн судалгаа – нэгдүгээр бүлэг
Монгол улс дахь бордоо, ургамал
хамгааллын бодисын хэрэгцээ ба
хэрэглэгчдийн хандлага

Герман-Монголын хамтын ажиллагааны

Тогтвортой хөдөө аж ахуй төсөл

Засгийн газрын Iха байр, 501

Энхтайваны өргөн чөлөө 16А

13381 Улаанбаатар

Монгол улс

Хянан тохиолдуулсан/ эмхэтгэсэн:

Др. А. Катер

Э. Хатантуул

ГАРЧИГ

СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ.....	5
1. СУДАЛГААНД ХАМРАГДСАН АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ҮНДСЭН МЭДЭЭЛЭЛ.....	5
2. АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДИЙН ХӨРС, ШИМТ БОДИСЫН ХАНГАМЖИЙН ТАЛААРХИ ОЙЛГОЛТ.....	6
3. АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДИЙН БОРДООНЫ ХЭРЭГЛЭЭ	7
4. УРГАМЛЫН ӨВЧИН, ХОРТОН ШАВЬЖ, ХОГ УРГАМЛЫН ТАЛААРХ ТАРИАЛАНЧДЫН МЭДЛЭГ.....	7
5. УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН БОДИСЫН ХЭРЭГЛЭЭ, ХАНДЛАГА.....	8
6. УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН БОДИС, БОРДООНЫ ОЛДОЦ ХУДАЛДАН АВАЛТ, НИЙЛҮҮЛЭЛТ.....	9
7. УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН БОДИС ШҮРШИХ, БОРДОО ЦАЦАХ ТЕХНИКИЙН ХАНГАМЖ.....	9
8. УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН БОДИС БОЛОН БОРДООНЫ СОНГОЛТ.....	10
9. ДҮГНЭЛТ БА ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ӨГӨХ ЗӨВЛӨМЖ.....	11
10.ХАВСРАЛТ	14

Хавсралт 1: Зураг/ график

Хавсралт 2: Ургамал хамгааллын бодис/ бордооны асуулгын хуудас

Хавсралт 3: Монгол улсад 2016 онд газар тариалангийн зориулалтаар ашиглаж болох химийн бордооны жагсаалт, хэрэглэх хэмжээ

Хавсралт 4: Монгол улсад 2016 онд хөдөө аж ахуйд ургамал хамгааллын зориулалтаар ашиглаж болох пестицидийн жагсаалт, хэрэглэх хэмжээ

Хавсралт 5: Монгол улсад 2016 онд ашиглаж болох ахуйн хортон шавьж, мэрэгч устгалын болон ариутгал, халдваргүйтгэлийн бодисын жагсаалт, хэрэглэх хэмжээ

СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ

ХААИС-ийн профессорын баг Төв, Сэлэнгэ, Дархан-Уул, Хэнтий аймгийн нутагт байрлах газар тариалангийн үйл ажиллагаа тогтвортой эрхэлж буй нийт 42 аж ахуйн нэгжүүдээс бордоо болон ургамал хамгааллын бодисын хэрэгцээ ба хэрэглэгчдийн хандлагын талаар түүвэр судалгаа авсан болно. Тус судалгааны ажлын хүрээнд эдгээр аж ахуйн нэгжийн үндсэн үйл ажиллагаатай газар дээр нь танилцаж, тэдгээрийн газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн үндсэн мэдээлэл цуглуулахын зэрэгцээ хөрс хамгаалах, хөрсний үржил шимийг дээшлүүлэх болон ургамал хамгааллын арга хэмжээг хэрэгжүүлж буй ажлын үр дүнгийн талаар санал асуулга явуулах, бордоо, ургамал хамгааллын бодисын зохистой хэрэглээг нэмэгдүүлэхэд тулгамдаж буй асуудал, шийдвэрлэх арга замын талаар тэдний санал бодлыг сонсож, цуглуулсан мэдээлэлд судалгааны арга зүйн дагуу тоон боловсруулалт, дүн шинжилгээ хийж ажилласан ба үр дүнг энэхүү тайланд тусгасан болно.

1. СУДАЛГААНД ХАМРАГДСАН АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ҮНДСЭН МЭДЭЭЛЭЛ

Судалгаанд хамрагдсан аж ахуйн нэгжүүдийн туршлага: Тус судалгаанд Төв, Сэлэнгэ, Дархан-Уул, Хэнтий аймгийн нутгуудад байрлах нийт 42 компани, аж ахуй нэгж хамрагдсан бөгөөд эдгээрийг газар тариалангийн бизнес эрхэлсэн туршлагаар нь авч үзвэл 25 компани нь 15 -аас дээш жил, 6 компани нь 10-аас дээш, 8 компани нь 5-10 жил, 3 компани 5 жил хүртлэх хугацаанд энэхүү бизнесийг эрхэлж байгаа бөгөөд эдгээрээс 60 орчим хувь нь газар тариалангийн үйлдвэрлэл харьцангуй тогтвортой эрхэлсэн, туршлагатай аж ахуйн нэгж байв.

Аж ахуйн нэгжүүдийн талбайн хэмжээ: Судалгаанд хамрагдсан аж ахуй нэгжүүдийн 41% нь 1000-5000 га, 26% нь 100-1000 га, 11% нь 50-100 га, мөн 11% нь 10-50 га, мөн 11% нь 5 га хүртлэх эргэлтийн талбайд төрөл бүрийн таримал тариалж байгаа ба ихэнх аж ахуйн нэгж 1000 хүртэл түүнээс дээш талбайд үйлдвэрлэл явуулж байна.

Аж ахуйн нэгжүүдийн тариалалт: Судалгаанд хамрагдсан нийт 42 компаниас 21 аж ахуй нэгж үр тарианы үйлдвэрлэл явуулж, 200-4000 га талбайд тариалалт хийж байгаагаас Сэлэнгэ аймгийн Хушаат сум Ньюкроп ХХК /60 га/, Дархан-уул аймгийн Хонгор сум дахь Өглөгчийн хэрэм/100 га/ зэрэг аж ахуйн нэгжүүд усалгаатай нөхцөлд улаан бүүдай тариалж байна. Үр тарианы үйлдвэрлэл эрхэлж буй нийт аж ахуйн нэгжүүд 2015-2016 оны байдлаар нэгж талбайгаас 0,7-2,4 тонн хүртлэх ургац хурааж байсан байна.

Судалгаанд хамрагдсан компаниуд нь улаан бүүдайнаас гадна рапс, гурвалжин бүүдай, тэжээлийн олон наст ургамал зэргийг таримлын сэлгээнд оруулан тариалдаг бөгөөд ихэвчлэн дагнан их хэмжээгээр тариалсанаар авч үзвэл рапсыг 13 аж ахуй, төмсийг 13 аж ахуй, хүнсний ногоог 30 аж ахуй нэгж дагнан болон хосолсон хэлбэрээр тариалан бизнес эрхэлж байна. Дээрх аж ахуй нэгжүүд нь рапсыг 34-2000 га талбайд тариалж, 2015-2016 онуудад 0,4-1,2 тн/га ургац хурааж байсан байна. Харин төмсийг 0,5-100 га талбайд тариалан 4-28 тн/га ургац мөн жилүүдэд хурааж авсан байна.

Хүнсний ногоо үйлдвэрлэх бизнесийг мөн дангаар болон хавсарга бизнес байдлаар эрхэлж байгаа 30 аж ахуй нэгж байгаа бөгөөд эдгээр нь лууван, манжин, байцаа, сонгино, хэмх зэрэг ногоог тариалж байна. Хүнсний ногооны үйлдвэрлэл эрхлэгчид нь 0,1-30 га талбайд янз бүрийн ногоог тариалж байна. Бусад тарималуудтай харьцуулахад хүнсний ногоог илүү усалгаатай талбайд тариалж байна.

2. АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДИЙН ХӨРС, ШИМТ БОДИСЫН ХАНГАМЖИЙН ТАЛААРХ ОЙЛГОЛТ

Судалгаанд оролцогч компаниудаас 82% нь өөрийн талбайн хөрсний хэв шинжийг мэддэг гэж хариулсан бол 18% нь ямар нэгэн мэдлэг байхгүй гэж хариулсан байна /Зураг 1/. Харин тухайн аж ахуй нэгжийн талбайн хөрсний шим тэжээлийн бодисын хангамжийн талаарх асуултанд ихэнх оролцогчид “дунд зэрэг” мэднэ гэж хариулсан бол 4 аж ахуйн нэгж “сайн” нь, 5 аж ахуй нэгж “мүү” гэж хариулж байлаа. Эндээс үзэхэд ихэнх аж ахуйн нэгж талбайнхаа хөрсний хэв шинжийн талаар маш муу ойлголттой байгаа нь харагдаж байна. Мөн талбайн хөрсний шим тэжээлийн бодисын хангамжийн талаар мэдлэг дулимаг байна. Аж ахуй нэгжүүдийн тариалангийн талбайн хөрс тариалан эрхлэхэд хэр тохиромжтой вэ гэж асуухад 35 аж ахуй нэгж буюу 83% нь тохиромжтой гэсэн бол 4 нь дунд зэрэг, 3 нь хариулаагүй байна.

Тариаланчид хөрсний дээж авах, хөрс шинжилгээнд бэлтгэх, хөрсний үржил шимийг хамгаалах талаарх мэдлэг, мэдээлэл ямар байгаа талаар авсан судалгааны үр дүнгээс үзэхэд судалгаанд хамрагдсан аж ахуй нэгжүүдийн 82% нь хөрсөө шинжлүүлдэг гэж хариулсан байна /Зураг-2/. Хөрсний шинжилгээг ямар давтамжтайгаар хийлгэж байгааг судалж 16 аж ахуй нэгж 5-10 жил, 12 аж ахуй нэгж 3 жил тутам, жил бүр 5, огт хийлгэдэггүй 5 аж ахуй нэгж байв /Зураг 3/. Ихэнх аж ахуй нэгжүүд хөрсний шинжилгээг Дархан-Уул аймаг дахь УГТЭШХ-ээр хийлгэдэг байна /Зураг 4/.

Мөн түүнчлэн хөрсний дээж авах сургалтанд хамрагддаг эсэх талаар судлахад судалгаанд оролцогсодын 56% нь ямар нэг байдлаар зохих сургалтанд хамрагдсан байна /Зураг 5/. Дийлэнх аж ахуй нэгжүүд хөрсний шинжилгээгээр азот, кали, фосфор үндсэн элементүүдээс гадна хөрсний рН, ялзмагийн агууламжийг тодорхойлуулдаг байна. /Зураг 6/.

Энэ нь аж ахуйн нэгжүүд тариалан эрхэлж буй талбайнхаа хөрсний үржил, шимд ямар нэгэн хэмжээгээр сүүлийн жилүүдэд анхаарал хандуулдаг болсныг харуулж байгаа боловч хөрсний шим тэжээлийн бодисын хангамж ямар төвшинд байгааг тэр бүр мэдэхгүй ямар нэгэн арга хэмжээ авахгүй байгааг илтгэж байна. Судалгаанаас үзэхэд бордоо хэрэглэхийн өмнө хөрсөө шинжилгээнд өгч, гарсан үр дүн дээр нь үндэслэн бордоо хэрэглэдэг аж ахуй нэгж нэг ч алга байв. Судалгаанд оролцсон аж ахуй нэгжүүд орон нутгийн ХАА-н газрын албан шаардлагаар хөрсөө шинжилгээнд өгдөг. Бодит байдал дээрээ тариаланчид хөрсний шинжилгээний үнэ, цэнэ, ач тусыг ойлгодоггүйтэй холбоотой юм. Албан шаардлагаар хөрсөө шинжлүүлдэг учраас хөрсний шинжилгээний үр дүнг хэрэглэддэггүй гэсэн дүгнэлт хийж болхоор байна.

Харин хөрсний үржил шимийг хамгаалах талаар асуухад ихэнх нь дундаас, маш сайн мэдлэгтэй гэж хариулт өгснөөс үзэхэд тариаланчид хөрсний үржил шимийг хамгаалж байж газар тариалангийн үйлдвэрлэлээс өндөр ашиг хүртэх боломжтой гэдгийг сайн ойлгож байна гэж дүгнэхэд хүргэлээ. /Зураг 7/.

3. АЖ АХУЙН НЭГЖҮҮДИЙН БОРДООНЫ ХЭРЭГЛЭЭ

Судалгаанд хамрагдсан аж ахуй нэгжүүдээс 82% нь бордоо худалдан авч хэрэглэж байгаа бөгөөд жилд ашиглаж буй бордооны хэмжээ тариалж байгаа талбай, хөрөнгө мөнгөний боломжоос хамаарч өөр байгаа бөгөөд судалгаанд оролцогчдын 31 нь буюу 73% нь жил бүр янз бүрийн хэмжээгээр бордоо ашиглаж байна. /Зураг 8, 9/. Тариаланчид, органик бордоог төмс, хүнсний ногооны талбайд түлхүү ашигладаж байгаа бөгөөд судалгаанд хамрагдсан үр тарианы аж ахуй эрхэлж буй нийт 21 аж ахуйн нэгжийн 8 нь буюу 38 хувь нь органик бордоо хэрэглэдэг байна /Зураг 10/. Эрдэс бордооны хэрэглээ, түүнийг хэрэглэх арга, технологийн талаарх тариаланчдийн мэдлэгтэй холбоотой судалгааны дүнгээс үзэхэд судалгаанд оролцсон аж ахуй нэгжүүдийн 36 нь буюу ихэнх аж ахуйн нэгж ямар нэгэн хэмжээгээр эрдэс бордоо хэрэглэдэг гэж хариулсан бөгөөд эрдэс бордоог буудай, хүнсний ногооны талбайд илүү хэрэглэж байна /Зураг 11/.

Судалгаанд хамрагдсан аж ахуй нэгжүүдийн 24 нь буюу 57% нь эрдэс бордоог тариалалттай хамт, 21 нь буюу 42% нь ургамал ургалтын хугацаанд давхардуулан хэрэглэдэг гэж хариулсан нь эрдэс, органик бордоог ургамал ургалтын хугацаанд болон тарилттай зэрэгцүүлэн өргөн хэрэглэдэг болохыг харуулж байна /Зураг 12/.

4. УРГАМЛЫН ӨВЧИН, ХОРТОН ШАВЬЖ, ХОГ УРГАМЛЫН ТАЛААРХ ТАРИАЛАНЧДЫН МЭДЛЭГ

Судалгаанд хамрагдсан нийт аж ахуйн нэгжийн хувьд хамгийн их тулгамдсан асуудал нь тариалсан үр тарианы талбайд хог ургамал ургах /30-41%/, хортон мэрэгчид /11-30%/ тархах явдал байгаа бол, төмс, хүнсний ногооны талбайд хөнөөлт шавьж /13-30%/, хог ургамлын тархалт /30-33%/, ургамлын өвчин /21%/, тосны таримлын талбайд хөнөөлт шавьж, хог ургамал, жимс, жимсгэний талбайд хөнөөлт шавьж, луувангийн талбайд хог ургамал давамгайлан түс түс асуудал болж байна /Зураг 13/.

Аж ахуй нэгжүүдийн хувьд тулгардаг нийтлэг асуудал бол үр тариа, төмс, хүнсний ногооны талбайд хог ургамал ургаж тархах явдал юм. Түүнчлэн хог ургамлын тархалтаас гадна хөнөөлт шавьж маш ихээр илэрдэг нь судалгаанаас харагдаж байна./Зураг 14/.

Аж ахуй нэгжүүд хөнөөлт организмтой холбоотой асуудлаар хаанаас зөвлөгөө авдаг талаар тандан судлахад судалгаанд оролцогчдын 17 нь УХЭШХ-ээс, 15 нь пестицид борлуулагчаас 9 нь хөрш тариаланчаас гэж давхардсан тоогоор хариулсан байна. Харин пестицидийн зохистой хэрэглээний сургалтанд хамрагдсан эсэх талаар судалгаа явуулахад

18 аж ахуй нэгж олон удаа хамрагдсан байхад 14 нь огт үгүй, 10 нь хааяа хамрагддаг байна. Энэ нь тариаланчид ургамал хамгааллын асуудлыг ойлгох түвшинд байгааг харуулж байна.

5. УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН БОДИСЫН ХЭРЭГЛЭЭ, ХАНДЛАГА

Судалгаанд хамрагдсан аж ахуй нэгжүүдийн 33 (78.5%) нь гербицид, 18 (42.8%) нь фунгицид 16 (38%) инсектицид, 10 (23%) нь родентицидийг тогтмол хэрэглэж байна /Зураг 15/.

Судалгаа явуулсан нийт 42 аж ахуй нэгжээс 7 (16.6%) аж ахуй нэгж ямар ч төрлийн пестицидийг хэрэглэддэггүй гэж хариулсан байна. Аж ахуйн нэгжүүдийн пестицид хэрэглэсэн түршлага, түлгамдаж буй асуудлын талаар авсан судалгааны үр дүнгээс үзэхэд пестицид хэрэглэдэг аж ахуй нэгжүүдийн 15(35.7%), сүүлийн 5 жил, 13 (30.9%) нь 10-аас дээш жил, 7(16.6%) нь 5-10 жилийн туршид хэрэглэж байна /Зураг 16/.

Эдгээр үр дүнгээс үзэхэд сүүлийн жилүүдэд хөнөөлт организмын гаралт, тархалт болон хөнөөл ихэссэн үүнтэй уялдаатайгаар пестицидийн хэрэглээ ихсэж байгаа хандлага ажиглагдаж байна. Мөн үр тарианы бүх компаниуд тариалтын өмнө үрээ заавал химийн фунгицидээр ариутгаж тариалдаг, хог ургамлын эсрэг заавал гербицид хэрэглэж заншсан нь сайшаалтай. Төмс, хүнсний ногооны талбайд хөнөөлт шавьж их гардаг учраас инсектицид голчлон сонгож хэрэглэдэг байна.

Тариаланчид пестицидийн хэрэглээ, түн хэмжээг тохируулах мэдээллийг худалдан авч байгаа пестицидийн шошгон дээрх мэдээллээс авдаг гэж 22 аж ахуй нэгж буюу 62.8%, борлуулагчаас авдаг гэж 19 аж ахуй нэгж буюу 54.2%, гарын авлага, зөвлөмжөөс авдаг гэж 15 аж ахуй нэгж буюу 42.8%, сургалт, семинараас гэж 13 аж ахуй нэгж буюу 37.1% авдаг гэсэн бол өөрөө тааж хэрэглэдэг гэж 9 аж ахуй нэгж буюу 25.7% нь хариулсан байна /Зураг 17/. Дээрхээс харахад манай тариаланчид пестицидийг зориулалтын дагуу, түн хэмжээгээр нь тохирсон хугацаанд хэрэглэхийг хичээж ажилладаг болохыг илтгэж байна.

Ургамал хамгааллын бодисын хэрэглээний талаарх судалгааны дүнгээс үзэхэд аж ахуйн нэгжүүд нь луувангийн талбайд хог ургамалтай тэмцэхэд Гезагард гербицидийг хамгийн их, буудайн өнжөөсөн талбайд Раундап гербицидийг, хүнсний ногооны талбайд хөнөөлт шавьжийн эсрэг Децис, Карате инсектицидийг тус тус хамгийн их хэрэглэж байна.

Буудай тариалагчид нь тарихын өмнө үрээ Тебу-60 хэмээх фунгицидээр ариутгадаг тул ургамал ургалтын хугацаанд мөөгөнцөрийн өвчин гарах эрсдэл буурсан, хянах боломжтой байгааг илтгэж байна. Харин төмсний аж ахуй эрхлэгчдийн хувьд мөн төмсийг ариутгаж тарьдаг ч гэсэн мөөгөнцөр, бактери, вирусын өвчний гаралт, тархалт ургамал ургалтын хугацаанд буурахгүй байна гэснийг зориуд дурьдаж байна. Тосны таримлын хувьд тохиромжтой гербицид яах аргагүй шаардлагатай байна. Одоогийн байдлаар Монгол улсад рапсын талбайд хэрэглэх гербицид алга байгаа юм байна.

Харин пестицид хэрэглэхгүй байгаагийн шалтгааныг тодруулахад судалгаанд оролцсон аж ахуй нэгжийн (7) 60% нь хэрэглэх шаардлагагүй, 20% нь хөнөөлт организмын асуудал гараагүй, мөн пестицид олддогүй улмаас гэж хариулсан байна /Зураг 18/.

Энэ бүхнээс дүгнэж үзэхэд Монгол улсын газар тариалангийн үйлдвэрлэл хөнөөлт организмын хөнөөлтэй холбоотой асуудал ихсэж байгаа, үүнтэй холбоотойгоор химийн пестицидийн хэрэглээ жил ирэх тусам өсөх хандлагатай байгааг харуулж байна.

6. УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН БОДИС, БОРДООНЫ ОЛДОЦ, ХУДАЛДАН АВАЛТ БА НИЙЛҮҮЛЭЛТ

Монгол улсад худалдаалагдаж байгаа пестицидийн ихэнх хувийг ТЭДС нийлүүлж байгаа бөгөөд буудай тариалдаг тариаланчдад ихэвчлэн гербицидийг /Раундап/ зээлээр олгож байна. Үүнээс гадна “Гацуурт” ХХК нь пестицидийг өөрөө импортлогч, пестицид хариуцсан мэргэжилтэнтэй, өөрийн хэрэгцээнээс гадна бусад аж ахуй нэгжүүдээ борлуулдаг байна. “Шим” ХХК нь ихэвчлэн инсектицид, фунгицид, гербицидийг бөөнөөр болон жижиглэнгээр борлуулж байна.

Фунгицид, инсектицидийн жижиглэнгийн худалдаачид голдуу Хоршоологчдын холбооны байранд байрлах дэлгүүр, хувь хүмүүс байна. Эдгээр нь пестицидийг зориулалтын бус саванд хийж зардаг аюултай нөхцөл байдлыг бий болгож байгаа нь энэхүү судалгаагаар харагдлаа. Хувь худалдаачид хөнөөлт шавьж ид гарах цагаар талбайгаар явж борлуулалт хийж байна. Иймэрхүү жижиглэнгийн худалдаачид нь пестицидээ хаанаас авдаг талаар харьяалах байгууллага мэдэж зохицуулах шаардлагатай байгаа нь бидний судалгааны явцадхарагдлаа.

Манай тариаланчид бордоог худалдан авах аж ахуй нэгжийг сонгохдоо бордооны төрөл, үнэ өртөг, түүнчлэн тухайн компаны байршлыг харгалзан үздэг байна /Зураг 19/. Тариаланчид бордоо хэрэглэх сонирхолтой байгаа бөгөөд бордооны үнэ өртөг, олдоц чухал байгаа нь харагдаж байна.

Улаан буудайн тариалан эрхлэгчдэд бордоо нийлүүлдэг гол харилцагч нь ТЭДС бөгөөд бордоог зах зээлийн үнээс 30-45% хувиар хямд хөнгөлөлттэй үнээр худалдаалж байна.

7. УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН БОДИС ШҮРШИХ, БОРДОО ЦАЦАХ ТЕХНИКИЙН ХАНГАМЖ

Тариаланчид пестицидийг зориулалтын шүршигч ашиглан шүрших нь ховор байлаа. Талбайн хэмжээнээс хамаарч янз бүрийн овор хэмжээт техникүүд ашиглаж байна. Зарим аж ахуй нэгжүүд бордоо цацах, ариутгах зориулалттай төхөөрөмжүүдийг ургамал хамгааллын бодисыг шүрших зориулалтаар ашиглаж байна. Мөн гар аргаар хийсэн шүршигчийг ашиглаж байна.

Ургамал хамгааллын бодис талбайд цацах зорилгоор аж ахуйн нэгжүүд хуучин ЗХУ-д үйлдвэрлэсэн ОПШ-5, ОБТ-1200 зэрэг шүршигчийг өргөн ашиглаж байна. Харин 2010 оноос хойш Challenger, Spray spy, Summer ultimate, Hardi2007 зэрэг шүршигчдийг ашиглаж байна. Орчин үеийн шүршигч машиныг үр тарианы үйлдвэрлэл эрхэлдэг томоохон аж ахуй нэгжүүд, харин гар шүршигчийг хүнсний ногоо тариалагчид өргөн ашиглаж байна.

Судалгаанд оролцсон аж ахуй нэгжүүдээс пестицид хэрэглэхийн ач холбогдлын талаар судалгаа явуулахад ургац нэмэгддэг гэсэн хариултыг нийт оролцогсодын 95.2% нь буюу 40 аж ахуйн нэгж өгсөнөөс үзэхэд химийн пестицид нь ургац хамгаалдаг гэдэг итгэл үнэмшилтэй байна. Харин гагцхүү пестицидийг зохистой хэрэглэх талаар мэдлэг, мэдээлэл дутмаг байдаг нь судалгааны явцад ажиглагдсан.

Ихэнх тариаланчид бордоо цацах тусгай зориулалтын техникгүй бөгөөд түүний оронд үрлэгч, пестицид шүршигчийг ашиглаж байна. Эдгээр техникүүдийг дийлэнх аж ахуй нэгжүүд сүүлийн 1-5 жилд худалдаж авсан байна /Зураг 20/. Энэ нь бордоог сүүлийн жилүүдэд өргөн ашиглах хандлага буй болж буйг харуулж байгаагаас гадна бордоо цацах зориулалтын машины нийлүүлэлт, борлуулалт нэмэгдэх хандлагатайг харуулж байна. ОХУ-д үйлдвэрлэсэн СЗС-2,1 СЗП-3,6 болон Омычка-2,1 маркийн үрлэгч, түүнчлэн ОП-7000 шүршигч, 1РМГ-4 /зориулалтын бордоо цацагч тарилттай хамт/ зэргийг тариаланчид бордоо цацахад өргөн ашиглаж байна. Зарим томоохон аж ахуй нэгжүүд сүүлийн үеийн Challenger Kast, Phleksi-sail, Case IH, New Holland зэрэг зориулалтын машиныг ашиглаж байна.

8. УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН БОДИС БОЛОН БОРДООНЫ СОНГОЛТ

Аж ахуй нэгжүүд өөрийн тариалангийн талбайн хөрсний үржил шим, бордооны үнэ өртөг, олдоцыг харгалзан бордоог сонгож байна /Зураг 21/. Энэ нь манай тариаланчид бордоо хэрэглэх сонирхол байдаг боловч, бордооны үнэ, олдоц хязгаарлагч хүчин зүйл болж байгааг харуулж байна.

Тариаланчид нь пестицид худалдан авахдаа нэгдүгээрт илэрч байгаа хөнөөлт организм (21 аж ахуй 50%), хоёрдугаарт үнэ (17 аж ахуй 40.7%), гуравдугаарт олдоц (13 аж ахуй 30.9%), дөрөвдүгээрт бусад шалтгаануудыг тооцон сонголтыг хийж байна /Зураг 22/. Энэ нь тариаланчид пестицид сонгохдоо бодит мэдлэг, мэдээлэлд тулгуурлан сонгохыг ямар нэгэн хэмжээгээр хичээдэг боловч пестицидийн үнэ болон олдоц шийдвэрлэх үүрэгтэй хэвээр байгааг илтгэж байна.

Пестицид борлуулагч аж ахуй нэгжүүдийг сонгохдоо нэгдүгээрт тухайн пестицидийн нэр төрөл (13 аж ахуй 30.9%), хоёрдугаарт мэддэг хувь хүн эсвэл аж ахуй нэгж (12 аж ахуй 28.5%), үнэ (12 аж ахуй 28.1%) , гуравдугаарт үнэ (11 аж ахуй 26.1%), дөрөвдүгээрт тухайн аж ахуй нэгжийн байршил (8 аж ахуй 19%)-ийг харгалзан үзэж байна /Зураг 23/.

Тариаланчдын тухайн жилд худалдан авах пестицидийн хэмжээ өөр өөр байдаг тухай судалгаанд оролцогчдын 90% нь хариулсан ба үүний шалтгаан нь илэрч байгаа хөнөөлт организмын төрөл, санхүүгийн боломжоос хамаардаг байна /Зураг 24/.

Монгол улс дахь пестицидийн олдоцын талаарх асуултанд 20 аж ахуй буюу 47.6% нь хангалтгүй, 18 аж ахуй буюу 42.8% нь боломжийн, 4 аж ахуй буюу 9.5 % нь сайн гэж хариулсан байна /Зураг 25/.

Судалгаанд оролцсон нийт тариаланчид Монгол улсад зарагдаж байгаа бүх төрлийн пестицидүүдийн чанар маш муу гэж байна гэж ярьж байсныг зориуд тэмдэглэж байна. Энэ нь маш олон шалтгаантай байж болох бөгөөд үүнийг мэргэжлийн лаборатор, талбайн туршилтуудаар дахин нягталж үзэх шаардлагатай юм.

Судлаачид, ургамал хамгаалах бодисыг импортлогч аж ахуй нэгжүүд олон улсын чанар, стандартад нийцсэн бүтээгдэхүүн төдийлөн оруулж ирэхгүй байна гэж дүгнэжээ. Энэ нь эргээд хөнөөлт организмуудыг тэсвэртэй болгох, хөнөөлт организмыг устгахын тулд эргээд тунг ихэсгэн хэрэглэх эсвэл өөр төрлийн бэлдмэлүүдтэй дур мэдэн хольж хэрэглэх эрсдлийг үүсгэж, үүнээс улбаалан пестицидийн үлдэгдэл бүхий бүтээгдэхүүнийг зах зээлд нийлүүлэх аюултай сөрөг үр дагаврыг бий болгож байна.

9. ДҮГНЭЛТ БА ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ӨГӨХ ЗӨВЛӨМЖ

ДҮГНЭЛТ:

1. Ихэнх аж ахуй нэгжүүд хөрсний шинжилгээ өгөх үүрэгтэй гэж хандаж байгаа бөгөөд шинжилгээний үр дүнг харгалзан эрдэс бордоог огт хэрэглэддэггүй байна.
2. Манай орон шиг ургамал ургалтын хугацаа богино улс орны хувьд нийлмэл ба бусад бордоог 8 сард хэрэглэсэн тохиолдолд буудайн болцыг сунжруулж, хураалтанд сөрөг нөлөөтэй байна.
3. ТЭДС-аас тариаланчдад бордоо, гербицидийг хөнгөлөлттэй өгөх нэрийдлээр үнэ, хэрэгцээний хөөрөгдлийг үүсгэж байна. Энэ зарчим зөвхөн тодорхой хэдэн аж ахуй нэгжид үйлчилдэг.
4. Газар тариалангийн үйлдвэрлэл эрхлэгчид бордоо хэрэглэх шаардлагатайг ойлгож байгаа ч бордооны үнэ хэт өндөр, мөн олдоц тааруу байгаагаас тогтмол хэрэглэх боломжгүй байна.
5. Ихэнх тариаланчид зориулалтын бордоо цацах техникгүй бөгөөд үрлэгч, пестицид шүршигчийг ашиглаж байгаа нь ажлын чанар, үр дүнд муугаар нөлөөлөхөөс гадна зориулалтын машин ашиглах боломжийг нэмэгдүүлэх талаар анхаарах цаг болсныг гэрчилж байна.
6. Аж ахуй нэгжүүдийн тариалангийн талбайн хөрсийг шинжлүүлдэг боловч хөрсний шинжилгээг ямар байгууллагаар, ямар давтамжтайгаар, ямар үзүүлэлтээр хийлгэхээ мэддэггүй, хөрсөө шинжилгээний үр дүнд үндэслэн бордоо хэрэглэдэг шаардлагатай гэдгийг ойлгодоггүй нь энэ талаар мэдээлэл, мэдлэг дутмаг байгааг харуулж байна.

7. Нийт аж ахуй нэгжүүдийн хувьд хөрсний шинжилгээгээр азот, кали, фосфор үндсэн элементүүдээс гадна хөрсний рН, ялзмагийн агууламж зэргийг үзүүлдэг нийтлэг жишиг тогтсон байна.
8. Тариаланчид, хөрсний үржил шимийг хамгаалах талаар өөрийн бүс нутагт тохирох арга технологийг мэдэхгүй байна.
9. Хүнсний ногоо тариалагчид нэр хаяг нь тодорхойгүй өсөлт идэвхижүүлэгчдийг аман мэдээлэлээр замбараагүй хэрэглэж байгааг анхаарах хэрэгтэй. Гумат гэж нэр, хаяг нь тодорхойгүй бэлдмэлийг хэрэглээд бүх ургамал нь үхсэн тохиолдол гарсаныг аль аль төвшинд онцгой анхаарч ажиллах шаардлагатайг харуулж байна.
10. Нэг төрлийн химийн пестицидийг хэт удаан хугацаанд байнга хэрэглэж байгаа учраас хөнөөлт шавьж, зарим хог ургамал үхэхээ больсон. Тухайлбал: Децис, Карате, Гезагард гэх мэт.
11. Сүүлийн үед борлуулагдаж байгаа инсектицидүүдийн чанар муудсан, хөнөөлт шавьжууд үхэхгүй байгаагаас керолинтэй хольж ногоочид их хэрэглэж байгаа.
12. Рапсын талбайд тохирох гербицид Монгол улсад нийлүүлэгдэхгүй байна.
13. Пестицидийн жижиглэнгийн борлуулагчид зориулалтын бүс саванд (ус, Coca cola) инсектицид, фунгицидийг савлан зарж байна.
14. Пестицидийг хор гэдэг талаас нь ойлгохгүй хэрэглэж байгаа тариаланчид их байна.
15. Пестицидийн аюулгүй, зохистой хэрэглэх талаар ихэнх тариаланчид мэдлэггүй байна.
16. Пестицидтэй ажиллагсад зориулалтын тоног төхөөрөмж, хувцас гэх мэтийн хөдөлмөр хамгааллын хэрэгсэлээр хангагдахгүй байна.
17. Пестицидийн тунг тохируулах, ажлын уусмалыг бэлтгэх, хэрэглэх сүүлчийн хугацааны талаар мэдлэггүй байна.
18. Судалгаанд оролцсон нийт тариаланчид Монгол улсад зарагдаж байгаа бүх төрлийн пестицидүүдийн чанар маш муу байна гэснийг зориуд тэмдэглэж байна.

ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ӨГӨХ ЗӨВЛӨМЖ

Нэг. Тариаланчдад хүргэх зөвлөмж:

1. Улаан буудайн тариалалт эрхэлж буй аж ахуй нэгжүүдийн хувьд сэлгээнд буурцагт ургамлыг оруулан тариалж, органик азотын хуримтлалыг бий болгох нь бордоо байдлаар азотыг өгсөнөөс илүү үр нөлөөтэй байх боломжтойг ашиглах;
2. Хөрсний үржил шимийг сайжруулах нөлөө бүхий сэлгээний таримлыг бүс нутгийн онцлогт тохируулан сонгон хэрэглэх;
3. Хөрсний бүтцэд сөрөг нөлөө багатай хөрс боловсруулах, тариалах технологийг тухайн бүс нутгийн хөрсний хэв шинж, цаг агаарын онцлогт тохируулан мэдлэгтэйгээр ашиглах;
4. Бордоог үндсэн болон нэмэлт хэлбэрээр хэрэглэж болох ч ялангуяа нэмэлтээр өгч байгаа тохиолдолд таримлын болц гүйцэхэд сөргөөр нөлөөлөх эрсдлийг тооцож хэрэглэх;

5. Хөрсний шинжилгээгээр үндсэн элементүүд (N;P;K)-ээс гадна бусад бичил элементүүдийг нарийвчлан шинжлүүлэх, үр дүнг нь бордооны хэрэглээтэйгээ холбох;
6. Бордооны тунг хөрсөнд байгаа уг элементүүдийн хангамжинд тохируулан хэрэглэх;
7. Пестицидийг Монгол улсад өвөлжүүлээд хэрэглэхэд ямар ч үйлчлэлгүй болж байгаа тул импортолсон улиралдаа хэрэглэх эсвэл хадгалах нөхцлийг бэлтгэсний дараа нөөцлөх байдлаар хэрэглэх;

Хоёр. ХХААХҮЯ, Мэргэжлийн хяналтын холбогдох төр, захиргааны байгууллагад:

8. Импортоор орж ирж буй бордооны чанар, хэмжээний хяналтыг сайжруулах арга хэмжээ авах;
9. Бордооны үнэ, ханшны тогтвортой байдлыг хангах, бордооны төрөл, олдоцыг сонголттой байхад төрөөс анхаарах, зохицуулалт хийх;
10. Ургамал хамгаалал, ургамлын хорио цээртэй холбоотой үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагуудын үйл ажиллагааг идэвхижүүлэх, гадаад болон дотоод хорио цээртэй хөнөөлт организмын тархан суурьшилтын талаар бодитой үнэн зөв мэдээлэл гаргахыг шаардах;
11. Пестицид импортлогч аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, чанартай бүтээгдэхүүн зах зээлд нийлүүлэх зохицуулалтыг хийх;
12. Пестицид импортлох, түгээх, хэрэглэх хууль, журмыг боловсронгуй болгож, мөрдүүлэх;
13. Пестицид худалдаалагч аж ахуй нэгжүүдийг борлуулсан пестицидийн сав, баглаа боодлыг эргүүлэн татаж устгадаг журмын зохицуулалтыг гаргаж, хэвшүүлэх, төрөөс хяналт тавих;

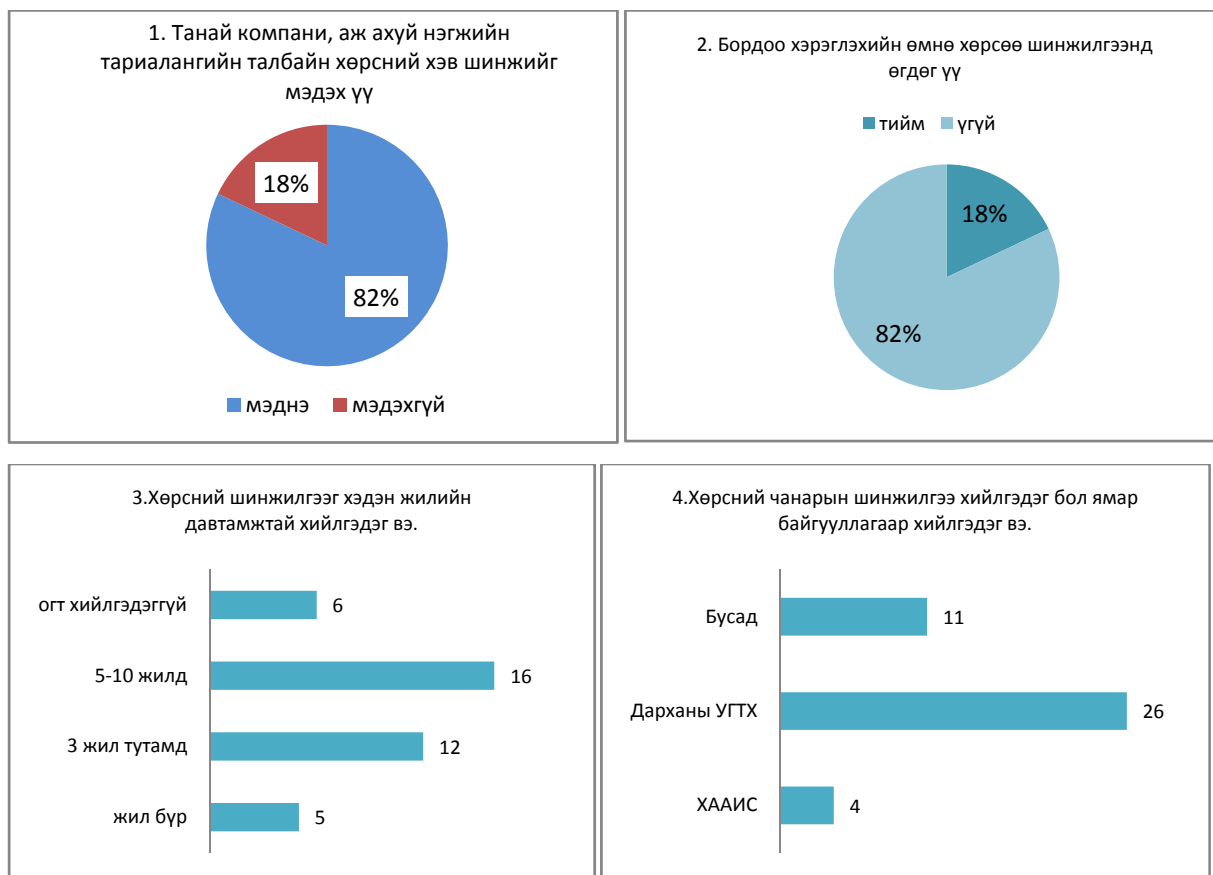
Гурав. Эрдэм шинжилгээ, сургалт, нэвтрүүлэлтийн байгууллагад:

14. Хөрсний үржил, шим, хөрс хамгаалах технологи ба бордооны зохистой хэрэглээтэй холбоотой сургалт /захирал, менежер, агрономч нарт/-ыг тогтмол зохион байгуулах.
15. Хөнөөлт организмыг таних, тодорхойлох энгийн арга техникийг тариаланчдад сургах, хөнөөлт организмын гаралт тархалтаас урьдчилан сэргийлэх арга технологийг тэдэнд зөвлөх арга хэмжээг зохион байгуулах;
16. Хөнөөлт организмтой тэмцэх арга технологийг агротехнологитой холбож судлах, хөнөөлт организмтой химийн бус аргаар тэмцэх өөр хувилбаруудыг дадал болгох;
17. Уур амьсгалын өөрчлөлтөнд дасан зохицож чадах тэмцэх аргын технологийг бүс нутгийн онцлогт тохируулан боловсруулж хэрэглэгчдэд санал болгох;
18. Пестицидийн талаарх ерөнхий мэдлэгийг импортлогч, жижиглэнгийн түгээгчид, тариаланчдад хүргэж, үйлчилгээ, аюулгүй ажиллагааг ойлгуулах;
19. Пестицидийн аюулгүй, зохистой хэрэглээний талаар талбайн сургалт байнга явуулах.
20. Нэг төрлийн пестицидийг дагнан удаан хэрэглэх, түүнээс үүсэх сөрөг үр дагаврыг тодорхой болгох судалгаа, шинжилгээний ажил гүйцэтгэх;

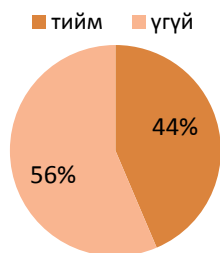
21. Судалгаа, шинжилгээний байгууллагуудаас таримал бүрээр түлхүүр гоц хөнөөлт организмыг тодорхойлж, тэмцэх аргын оновчтой технологи гаргаж үйлдвэрлэлд зөвлөхийг хөхүүлэн дэмжих

ХАВСРАЛТ

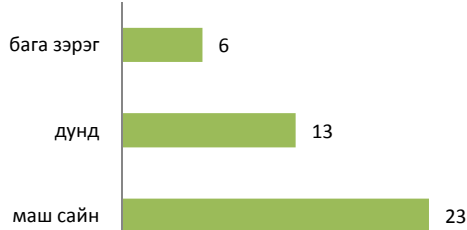
ХАВСРАЛТ 1

5.Хөрсний дээж авах талаар та сургалтанд сууж, мэргэжлийн хүнээс зөвлөгөө авч байсан уу.

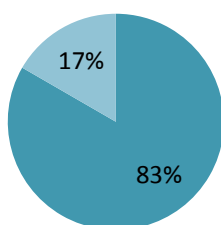

7.Та хөрсний үржил шим, түүнийг хамгаалах талаар ямар ойлголттой байдаг вэ

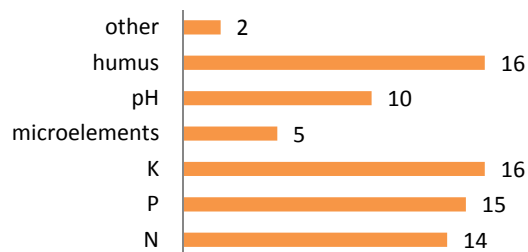

8.2016 оны бордооны хэрэглээ

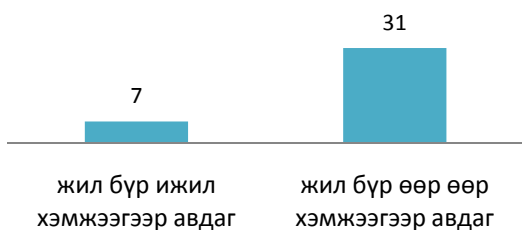
■ бордоо авсан ■ бордоо аваагүй

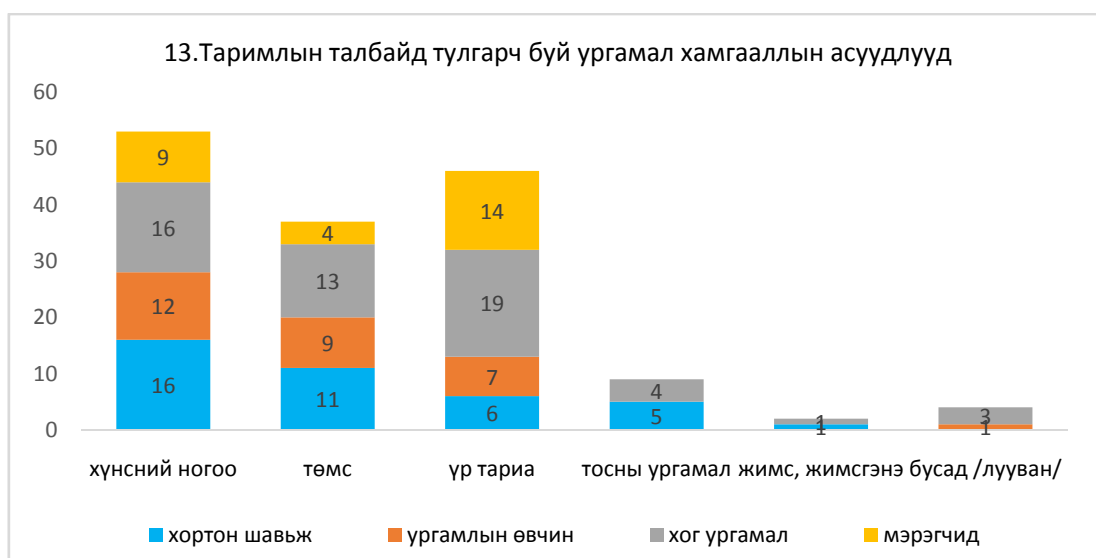
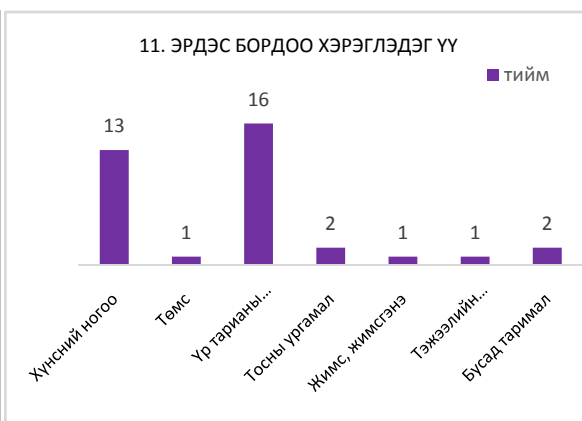
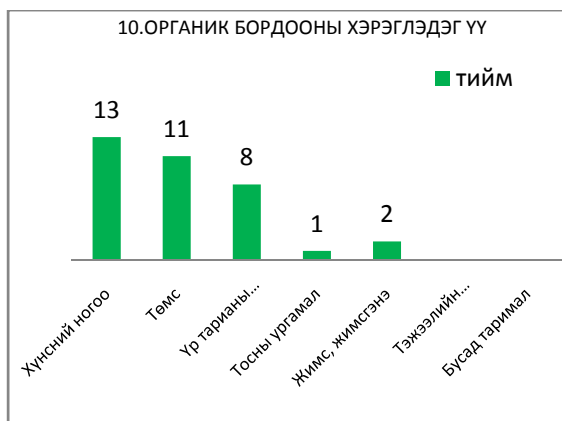

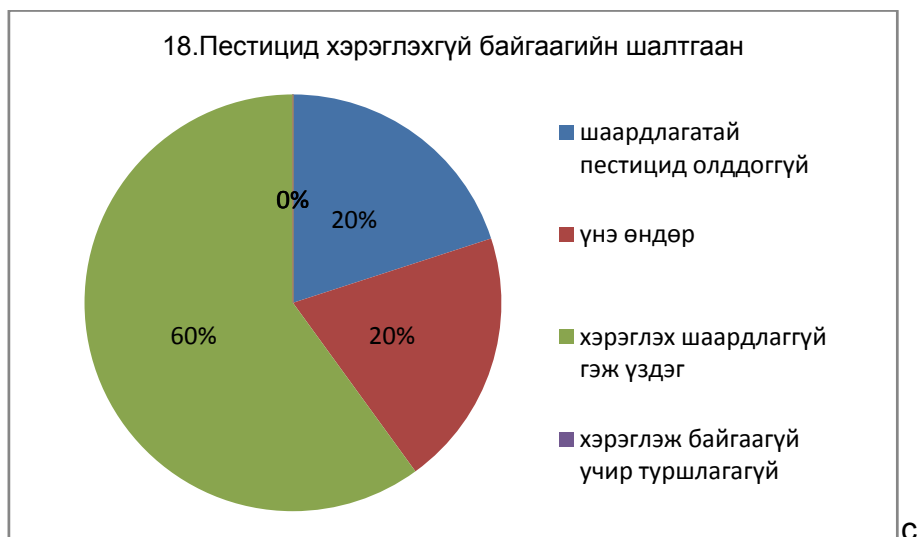
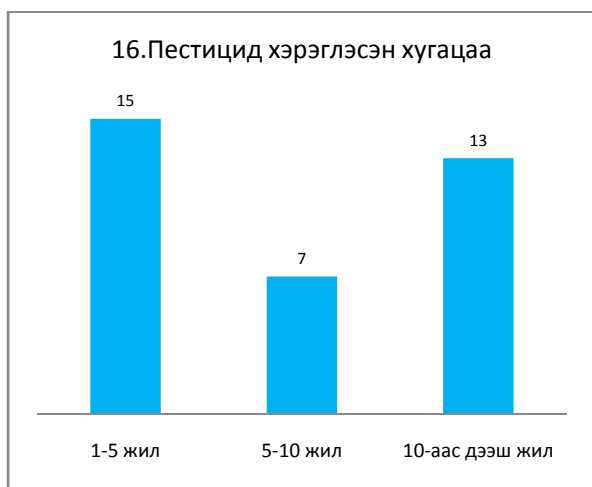
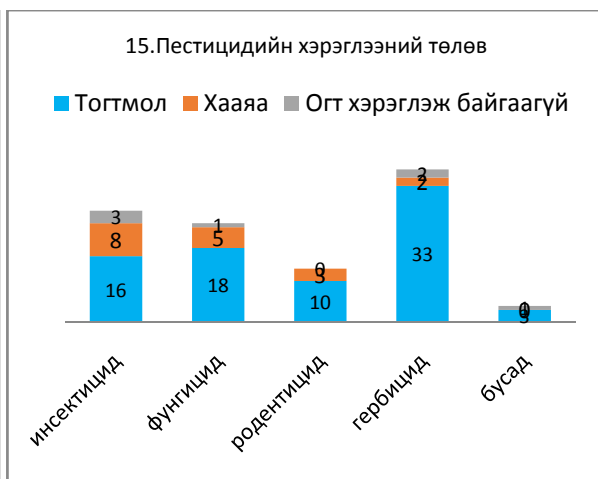
6.Хэрэв тийм бол ямар үзүүлэлтүүдийг хөрсөндөө үзүүлдэг вэ

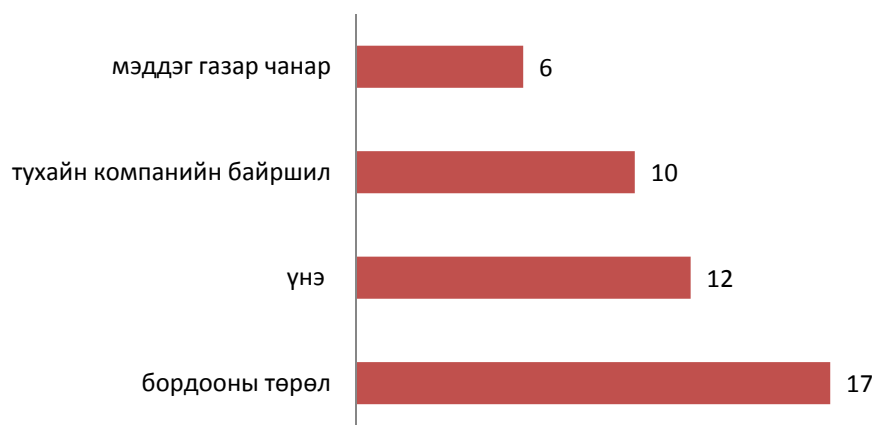
9. Та жил бүр ижил хэмжээгээр бордоо худалдан авдаг уу, эсвэл тухайн жилээс хамаарч өөр өөр хэмжээгээр авдаг уу

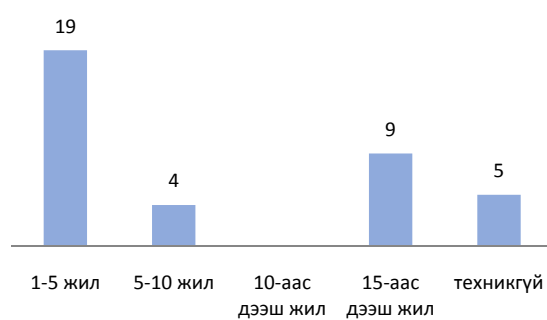

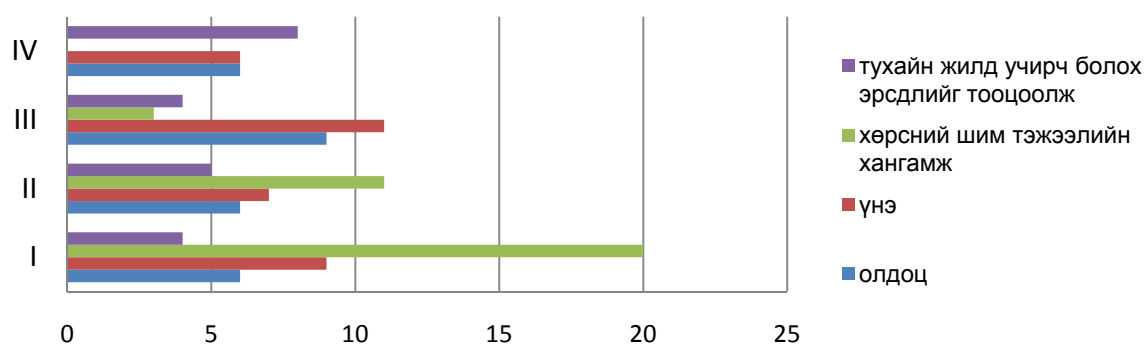
19. Бордоо худалдаж авах шийдвэр гаргахдаа анхаардаг зүйлс

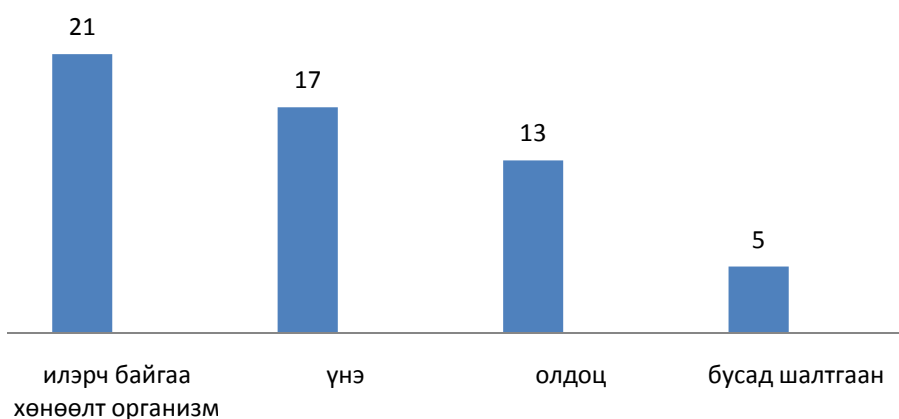
20. БОРДОО ЦАЦАГЧИЙН АШИГЛАЛТ

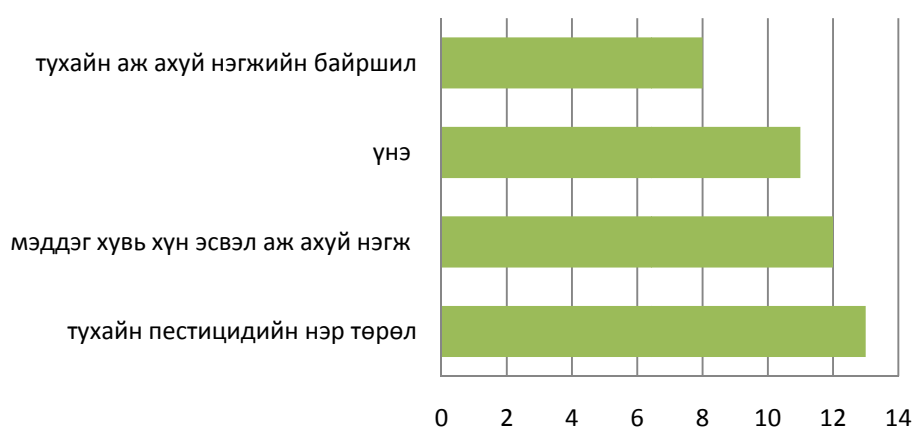
21. Та бордоо худалдаж авахдаа юуг анхаардаг вэ, шалтгааныг эрэмбэлвэл

22. Тариаланчид нь пестицид худалдан авахдаа анхаардаг зүйлс

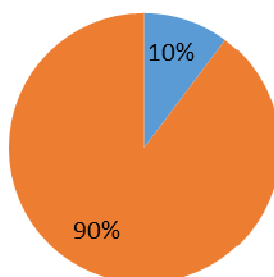

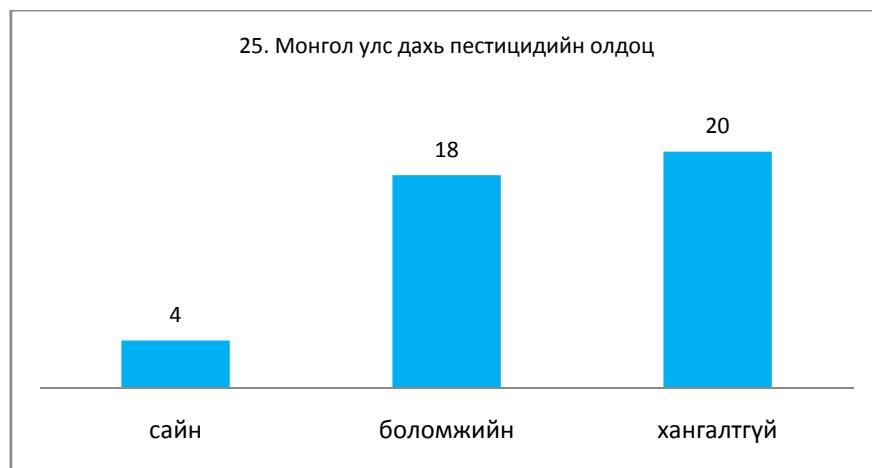
23. Пестицид борлуулагч аж ахуй нэгжүүдийг сонгохдоо анхаардаг зүйлс

24 Пестицидийн худалдан авах хэмжээ

■ жил бүр ижил хэмжээгээр авдаг ■ жил бүр өөр өөр хэмжээгээр авдаг

ХАВСРАЛТ 2

САНАЛ АСУУЛГЫН ХУУДАС (А)

БОРДОО

А. АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

1. Аж ахуйн нэгжийн нэр, байршил:

.....

.....

2. Танай аж ахуйн нэгж газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг хэдэн жил эрхэлж байна вэ?

5хүртэлх жил 5-10 жил 10-аас дээш жил 15-аас дээш жил

☐ ☐ ☐ ☐

3. Танай нийт эргэлтийн талбайн хэмжээ хэд вэ?

5-10 га ☐ 50-100 га ☐ 1000-5000 га ☐

10-50 га ☐ 100-1000 га ☐ 5000-20 000 га ☐

4. Танай компани, аж ахуйн нэгж усалгаатай тариалан эрхэлдэг үү? Хэрэв тийм бол ямар төрлийн усалгааны систем ашигладаг вэ? (түхайлбал: дүслын усалгаа, бороожуулагч гэх мэт...)?

.....

.....

.....

5. Танай компани, аж ахуйн тарьдаг таримал?

№	Таримлын нэр	Тариалдаг талбай (га)	Үүнээс усалгаатай талбай (га)	Дундаж ургац га-гаас
1	Хүнсний ногоо			
2	Төмс			
2	Үр тарианы ургамал			
3	Тосны ургамал			
4	Жимс, жимсгэнэ			
5	Тэжээлийн таримал			
6	Бусад таримал			
Нийт талбай				

6. Тариалангийн талбайдаа сэлгээ мөрддөг үү?

тийм ☐ Үгүй ☐

Хэрэв тийм бол сэлгээнийхээ хэвшилүүдийг бичнэ үү?

.....

.....

Б. БОРДООНЫ ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ТАЛААР

7. Танай компани, аж ахуйн нэгж хөрсөндөө бордоо хэрэглэдэг үү?

Тийм, тогтмол ☐ хааяа ☐ Огт хэрэглэдэггүй ☐

8. Хэрэв тийм бол, хэдэн жил бордоо хэрэглэж байна вэ?

1-5 жил ☐ 5-10 жил ☐ 10-аас дээш жил ☐

9. Хэрэв бордоо хэрэглэдэггүй бол, ямар шалтгаантай хэрэглэдэггүй вэ? (Энд хамгийн чухал гэсэн 3 шалтгааныг 1-6 хооронд эрэмбэлнэ үү!)

Олдоц муу ☐ үнэ хэт өндөр ☐ Бордоо хэрэглэх шаардлаггүй гэж үздэг ☐

Хэрэглэж мэдэхгүй ☐ Хөрсний үржил шим хангалттай сайн ☐ Бусад шалтгаан ☐

10. Танай компани, аж ахуйн нэгж ямар маркын техник, тоног төхөөрөмжийг ашиглан бордоог хэрэглэдэг вэ? Үйлдвэрлэгчийн нэрийг нь бичнэ үү?

.....
.....

11. Энэхүү техникийг хэр удаан ашиглаж байна вэ?

5хүртэлх жил ☐ 5-10 жил ☐ 10-аас дээш жил ☐ 15-аас дээш жил ☐

12. Ямар төрлийн бордоог ямар таримлын талбайд, ямар хэмжээгээр хэрэглэдэг вэ?

Органик бордоо:

№	Таримлын нэр	Тийм (+) Үгүй (-)	Хэрэв тийм бол, ойролцоогор хэмжээ (тонн / га)	Органик бордооны мэдээлэл ¹
1	Хүнсний ногоо			
2	Төмс			
3	Үр тариа			
4	Тосны ургамал			
5	Жимс, жимсгэнэ			
6	Тэжээлийн таримал			
7	Бусад таримал			

¹ Компост, сангас, бусад органик бордоо

Эрдэс бордоо:

№	Таримлын нэр	Тийм (+) Үгүй (-)	Хэрэв тийм бол, хэмжээ (тонн / га)	Эрдэс бордооны мэдээлэл ²
1	Хүнсний ногоо			
2	Төмс			
3	Үр тариа			
4	Тосны ургамал			

5	Жимс, жимсгэнэ			
6	Тэжээлийн таримал			
7	Бусад таримал			

13. Танай компани, аж ахуй талбайдаа бордоо хэрэглэдэг хугацаа?

Тариалалтын үед ☐ Ургалтын хугацаанд ☐
 аль аль хугацаанд ☐ огт хэрэглэдэггүй ☐

14. Манай орны хөрсний үржил шимийн хангамж бордоо хэрэглэхгүйгээр хангалттай ургац авах боломжтой юу?

Тийм ☐ Үгүй ☐ Сайн мэдэхгүй байна ☐

² NPK (холимог бордоо 13/13/21) эсвэл NP (20/20), шингэн, үрлэн, нунтаг

15. Бордооны хэрэглээний талаархи ойлголтыг ямар байгууллага, эх үүсвэрээс авдаг вэ?

Ном гарын авлагаас ☐ Өмнөх туршлагатай хүнээс ☐

ХААИС/ Хүрээлэнгээс ☐ Огт авдаггүй ☐

В. ХӨРСНИЙ ҮРЖИЛ ШИМИЙН ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

16. Танай компани, аж ахуйн нэгжийн тариалангийн талбайн хөрсний хэв шинжийг та мэдэх үү?

мэднэ ☐ мэдэхгүй ☐

Хөрсний хэв шинж:

17. Танай компани, аж ахуйн нэгжийн тариалангийн талбайн хөрсний шим тэжээлт бодисын хангамжийг Та юу гэж дүгнэх вэ?

сайн ☐ дунд зэрэг ☐ муу ☐ мэдэхгүй ☐

18. Танай компани, аж ахуйн нэгжийн тариалангийн талбайн хөрс тариаланд хэр тохиромжтой гэж бодож байна вэ?

тохиромжтой ☐ дунд зэрэг ☐ тохиромжгүй ☐

19. Хөрсний шинжилгээг хэдэн жилийн дамтамжтай хийлгэдэг вэ?

Жил бүр ☐ 3 жил тутамд ☐ 5-10 жилд ☐ Огт хийлгэдэггүй ☐

20. Хөрсний чанарын шинжилгээ хийлгэдэг бол ямар байгууллагаар хийлгэдэг вэ?

ХААИС ☐ Дарханы УГТХ ☐ Бусад ☐

.....

21. Хөрсний дээжсийг авахдаа хэнээр хийлгэдэг вэ?

Манай ажилтан ☐ Гадны мэргэжилтэн ☐

Хөрсний дээж авдаг мэргэжилтний мэргэжил, албан тушаал

.....

22. Хөрсний дээж хэрхэн авах талаар Та сургалтанд сүүж, мэргэжлийн хүнээс зөвлөгөө авч байсан үү?

Тийм ☐ Үгүй ☐

Хэрэв тийм бол ямар байгууллагаас зохион байгуулагдсан сургалт семинарт хамрагдаж, ямар мэргэжилтэнгээс зөвлөгөө авч байсан бэ?

.....

23. Бордоо хэрэглэхийх өмнө хөрсөө шинжилгээнд өгдөг үү?

Тийм ☐ Үгүй ☐

Хэрэв тийм бол, ямар үзүүлэлтүүдээр Та хөрсөө шинжлүүлдэг вэ

N ☐ P ☐ K ☐ микро элемент ☐

ph-үзүүлэлт ☐ ялзмагийн хэмжээ ☐ бусад ☐

24. Та хөрсний үржил шим, түүнийг хамгаалах талаар ямар ойлголттой байдаг вэ ?

Маш сайн

☐

Дунд

☐

Бага зэрэг

☐

Г. БОРДОО ХУДАЛДАН АВАХ ТАЛААР

25. Та бордоогоо хаанаас худалдаж авдаг вэ, худалдан авдаг аж ахуйн нэгжээ бичнэ үү ?

.....

.....

26. Та өнгөрсөн жил хэдий хэмжээний бордоо, хэдэн төгрөгөөр худалдаж авсан бэ?

№	Бордоо	Хэмжээ (тонн)	савласан /задгай	Үнэ /тонн
1				
2				
3				
4				
5				

27. Та бордоо худалдаж авахдаа юүг анхаардаг вэ? (Энд хамгийн чухал гэсэн шалтгаануудыг 1-4 хооронд эрэмбэлнэ үү!)

Олдоц

☐

Үнэ

☐

Хөрсний шим
тэжээлийн хангамж

☐

Тухайн жилийн тариалалын улиралд учирч болох эрсдлийн тооцоолсоны үндсэн дээр

☐

28. Ямар компаниас бордоо худалдаж авах талаар шийдвэр гаргахдаа юүг нь голлон анхаардаг вэ ? (Энд хамгийн чухал гэсэн шалтгаануудыг 1-4 хооронд эрэмбэлнэ үү!)

Бордооны төрөл

☐

Үнэ

☐

Тухайн компанийн
байршил

☐

Мэддэг газраасаа
авдаг

☐

Өөрөө

☐

оруулж ирдэг

Бусад шалтгаан

.....

29. Та жил бүр ижил хэмжээгээр бордоо худалдан авдаг үү, эсвэл тухайн жилээс хамаарч өөр өөр хэмжээгээр авдаг үү ?

жил бүр ижил
хэмжээгээр авдаг

☐

Жил бүр өөр өөр
хэмжээгээр авдаг

☐

Шалтгаан

ХАВСРАЛТ 2

САНАЛ АСУУЛГЫН ХУУДАС (Б)

ПЕСТИЦИД

А) АНН-ИЙН УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН АСУУДЛААР

1. Таны таримлын талбайд ургамал хамгааллын ямар асуудлууд тулгарч байна вэ? (Тохирох хэсгийг дугуйлна уу!)

№	Таримлын төрөл	Хортон шавьжид нэрвэгдэх	Мөөгөн-цөр бактери	Хог ургамал	Оготно, хулгана, зурам	Бусад
1	Хүнсний ногоо					
2	Төмс					
2	Үр тариа					
3	Тосны ургамал					
4	Жимс, жимсгэнэ					
5	Тосны ургамал					
6	Бусад					

2. Таримлын талбайд тулгарч байгаа ургамал хамгааллын асуудлуудыг (ургамлын өвчлөлт, хортон шавьж, хог ургамал гэх мэт) Та бүхэн өөрсдөө тодорхойлдог үү?

Тийм, ☐ Хааяа ☐ Үгүй ☐ Мэргэжилтэнгээс ☐
тогтмол асуудаг

3. Танай талбайд ургамал хамгааллын ямар асуудлууд хамгийн түгээмэл тулгарч байна вэ, нэрлэнэ үү?

Ургамлын өвчлөлт:

.....

.....

Хортон шавьж:

.....

.....

.....

Хог ургамал:

.....

.....

.....

4. Ургамал хамгааллын асуудал тулгархад Та ямар байгууллагад хандаж зөвлөгөө авдаг вэ?

Ургамал хамгааллын хүрээлэн ☐ ХААИС ☐ Пестицидийн борлуулагчаас ☐
Хувь хүнээс ☐ Бусад ☐ Зөвлөгөө авах шаардлаггүй ☐

5. Пестицидийн зүй зохистой хэрэглээний талаар Та сургалтанд хамрагдаж байсан үү?

Тийм, олон удаа ☐ хааяа ☐ Үгүй, огт хамрагдаж байгаагүй ☐

6. Хэрэв тийм бол, Та хамгийн сүүлд ямар сургалтанд хамрагдсан бэ?

Сургалтанд хамрагдсан он сараа бичнэ үү:.....

7. Өнжүүлсэн талбайн хог ургамалтай хэрхэн тэмцдэг вэ?

Химийн уринш хийдэг ☐ механик аргаар хөрс боловсруулах байдлаар ☐

Б) ПЕСТИЦИДИЙН ХЭРЭГЛЭЭНИЙ АСУУДЛААР

8. Та талбай дээрээ пестицид хэр их хэрэглэдэг вэ?

№	Пестицид	Тогтмол	Хааяа	Огт хэрэглэж байгаагүй
1	Инсектицид			
2	Фунгицид			
2	Родентицид			
3	Гербицид			
4	Бусад			

9. Танай аж ахуйн нэгж пестицид хэрэглэдэг бол, нийт хэдэн жил хэрэглэж байна вэ?

1-5 жил ☐ 5-10 жил ☐ 10-аас дээш жил ☐

10. Хэрэв пестицид хэрэглэдэггүй бол ямар шалтгаанаар хэрэглэдэггүй вэ?

Шаардлагатай пестицид олдоггүй ☐
Үнэ өндөр ☐
Хэрэглэх шаардлаггүй гэж үздэг ☐
Хэрэглэж байгаагүй учир туршлаггүй ☐
Хэрэглэх шаардлаггүй ургамал хамгааллын асуудал гараагүй ☐

Бусад шалтгаан:.....

11. Пестицидийн хэрэглэх түн хэмжээ, хэрэглэх аргын талаарх мэдээллийг хаанаас авдаг вэ?

Борлуулагчаас ☐ пестицидийн шошгон дээрх мэдээллийн дагуу ☐ Сургалт, семинар ☐

Бусад туршлагатай Аж ахуй нэгжээс ☐ гарын авлага, зөвлөмж ☐ Өөрөө тааж хэрэглэдэг ☐

Бусад:

12. Ямар төрлийн пестицидийг ямар таримлын талбайд, хэдэн удаа хэрэглэдэг вэ?

Таримлын төрөл	Пестицидийн нэр	Хэдэн удаа ¹
Хүнсний ногоо		
Төмс		

Үр тариа		
Тосны ургамал		
Тэжээлийн ургамал		
Бусад		

¹ Жилд хэдэн удаа тухайн пестицидийг шүршдэг вэ

13. Танай компани, аж ахуй талбайдаа пестицид хэрэглэдэг хугацаа?

Тариалалтын өмнө ☐ Ургалтын хугацаанд ☐
Тариалалтын үед ☐ өнжөөж байгаа үед ☐

14. Пестицидээ ямар тоног төхөөрөмж ашиглан хэрэглэдэг вэ?

Бордоо цацагч ☐ Гар зориулалтын ☐ онгоцоор ☐
Шүршигч
Ариутгагчаар ☐ Бусад ☐
.....

15. Хор цацагчийнхаа үйлдвэрлэгдсэн он, нэр, марк, загварыг бичнэ үү?

.....
.....
.....

16. Пестицид хэрэглэснээс ургац нэмэгдэх боломжтой гэж бодож байна үү?

Тийм ☐ Үгүй ☐ Мэдэхгүй ☐

В) ПЕСТИЦИД ХУДАЛДАН АВАХ ТАЛААР

17. Та пестицид хаанаас худалдаж авдаг вэ, худалдан авдаг аж ахуйн нэгжээ бичнэ үү?

.....
.....

18. Та пестицид худалдаж авахдаа юүг анхаардаг вэ? (Энд хамгийн чухал гэсэн шалтгаануудыг 1-4 хооронд эрэмбэлнэ үү!)

Олдоц ☐ Үнэ ☐ Ямар төрлийн хортон ☐
шавьж, хог ургамал,
өвчинтөй тэмцэхээс
хамаардаг

Бусад шалтгаан ☐

.....

19. Ямар компаниас пестицид худалдаж авах талаар шийдвэр гаргахдаа юүг нь голлон анхаардаг вэ ? (Энд хамгийн чухал гэсэн шалтгаануудыг 1-4 хооронд эрэмбэлнэ үү!)

Пестицидийн нэр ☐ Үнэ ☐ Тухайн компанийн ☐
төрөл
Мэддэг газраасаа ☐ Бусад шалтгаан
авдаг

.....

20. Та жил бүр ижил хэмжээгээр пестицид худалдан авдаг үү, эсвэл тухайн жилээс хамаарч өөр өөр хэмжээгээр авдаг үү ?

жил бүр ижил
хэмжээгээр авдаг ☐

жил бүр өөр өөр
хэмжээгээр авдаг ☐

Шалтгаан

21. Таны бодлоор Монгол улсад пестицидийн олдоц хэр байгаа вэ?

сайн ☐ боломжийн ☐ хангалтгүй ☐

ХАВСРАЛТ 3

Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайд,
Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайд,
Эрүүл мэнд, спортын сайдын
2016 оны 02 дугаар сарын 29 - ны өдрийн
А/51/А-28/57 дугаар хамтарсан тушаалын 2 дугаар хавсралт

МОНГОЛ УЛСАД 2016 ОНД ГАЗАР ТАРИАЛАНГИЙН ЗОРИУЛАЛТААР АШИГЛАЖ БОЛОХ

ХИМИЙН БОРДООНЫ ЖАГСААЛТ, ХЭРЭГЛЭХ ХЭМЖЭЭ

Д/д	Худалдааны нэр	Үйлчлэх бодисын нэр, агуулалт	Томъёо	Хэрэглэх хэмжээ, мян. тн	Зориулалт
1	Шивтрийн шүү /Аммиачная селитра/	Азот (N) 34-35%	NH_4NO_3	140.0	Таримлын төрлөөс хамааран бордоонуудыг хамтад нь хөрс боловсруулалт ба тарилтын үед зөвлөсөн тунгаар хэрэглэх
2	Фосфорын бордоо /Двойной суперфосфат/	Фосфорын исэл (P_2O_5) 42-46%	$\text{Ca}(\text{H}_2\text{PO}_4)_2$	80.0	
3	Калийн бордоо /Хлорт кали/	Калийн исэл (K_2O), 60-62%	KCl	50.0	
4	Мочевин /Urea/	Азот (N) 45-46%	$\text{CO}(\text{NH}_2)_2$	35.0	Үндсэн ба тарилтын болон ургалтын үеийн бордоо
5	Аммонийн фосфат /DAP- Diammonium Phosphate/	Азот (N) 18-21 %; Фосфорын исэл (P_2O_5) 46-53 %	$(\text{NH}_4)_2\text{PO}_4$	50.0	Үндсэн ба тарилтын үеийн бордоо

6	Моно аммонийн фосфат /MAP-Mono ammonium Phosphate/	Азот (N) 11-18%; Фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 48-55%	NH ₄ H ₂ PO ₄	50.0	Үндсэн ба тарилтын үеийн бордоо
7	Нийлмэл бордоо (26-18-0) /Complex fertilizer/	Азот (N) 26%; Фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 18%	N; P ₂ O ₅	50.0	Үндсэн, тарилтын ба ургалтын үед хэрэглэнэ.
8	Нийлмэл бордоо (20-15-10) /Complex fertilizer/	Азот (N) 20%; Фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 15%; Калийн исэл (K ₂ O) 10%	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O	50.0	Үндсэн ба тарилтын үеийн бордоо
9	Нийлмэл бордоо (24-11-10) /Complex fertilizer/	Азот (N) 24%; Фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 11%; Калийн исэл (K ₂ O) 10%	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O	50.0	Үндсэн, тарилтын ба ургалтын үед хэрэглэнэ.
10	Нийлмэл бордоо (18-7-5) /Complex fertilizer/	Азот (N) 18%; Фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 7%; Калийн исэл (K ₂ O) 5%	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O	50.0	Үндсэн ба тарилтын үеийн бордоо
11	Интермаг бордоо	NPK+ микро элемент	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O	-	Үр тарианы болон олон наст үет өвслөг ургамлыг бордох зориулалтаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
12	Ультрамаг Бор	Азот (N) 5 %; Бор (B) 15%	N; B	-	Чихрийн манжин, төмс, хүнсний ногоо, жимс жимсгэнэ бороор дутагдсан үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.
13.	Омекс Секүеншел 1	Азот (N) 10%; Фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 40%; Калийн исэл (K ₂ O) 20% Магни; Төмөр; Манган; Зэс; Цайр; Бор; Кобальт; Молибден	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O; MgO; Fe; Mn; Cu; Zn; B; Co; Mo	-	Үр тариа, төмс, хүнсний ногооны таримлын ургалтын эхний үед 1-2 удаа бордоход 2-3 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.

14	Омекс Секүеншел 2	Азот (N) 10%; Фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 20%; Калийн исэл (K ₂ O) 40%; Магни; Төмөр; Манган; Зэс; Цайр; Бор; Кобальт; Молибден	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O; MgO; Fe; Mn; Cu; Zn; B; Co; Mo	-	Үр тариа, төмс, хүнсний ногооны таримлын ургалтын эхний үед 1-2 удаа кали болон бусад макро, микро элементүүд шаардлагатай үед бордоход 2-3 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
15	Омекс K41	Азот (N) 3%; Калийн исэл (K ₂ O) 41%; Магни; Хүхэр	N; K ₂ O; MgO; S	-	Төмс, жимс жимсгэнэ, гуатны төрлийн ургамлын цэцэглэлтээс булцуу, жимс үүсэх үед 2-3 удаа шим тэжээлийн бодисын балансыг алдагдуулалгүйгээр кали болон магни хэрэгцээг хангахад 3-5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
16	Омекс Фолиар Бор	Азот (N) 6 %; Бор (B) 15%	N; B	-	Хүнсний ногоо, рапс, жимс жимсгэний таримлын ургалтын эхний үед болон цэцэглэлтээс өмнө 2-3 удаа үр жимс үүсэлтийг сайжруулахад, борын дутагдал ажиглагдахад 1-35 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
17	Омекс Калмакс	Азот (N) 15; Кальци (Ca) 22.5; Магни (MgO) 0.15%; Төмөр; Манган; Зэс; Цайр; Бор; Молибден	N; Ca; MgO; Fe-EDTA; Mn-EDTA; Cu-EDTA; Zn-EDTA; B; Co; Mo	-	Төмс, хүнсний ногоо, рапсын талбайн кальцийн агууламжыг нэмэгдүүлэх, жимсийг урт хугацаагаар хадгалах, гадны нөлөөгөөр амархан гэмтэхгүй болгох, усжих, цоохортох, дотроосоо хүрэлтэх зэргээс хамгаалахын тулд 1.5-8.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
18	Омекс Куад 14	Азот (N) 14.76%; Фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 14.76%; Калийн исэл (K ₂ O) 14.76%; Кальци (Ca) 14.76	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O; Ca	-	Төмс, навчит ногоо, сонгино, луувангийн тарималд ус дутагдах болон ууршилт ихтэй үед үүсэх кальцийн дутагдлыг нөхөж стрессээс гаргах ба шим тэжээлийг тэнцвэржүүлэхэд 1.5-3 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
19	Омекс DP98	Азот (N) 4%; Фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 37.5%; Калийн исэл (K ₂ O) 17.4%;	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O	-	Төмс, хүнсний ногоо, рапсын таримал дотор фосфорын зөөгдөлтийг сайжруулахад 2-4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
20	Омекс микромакс	Магни (MgO) 1.95; Төмөр (Fe) 2.60; Манган; Зэс; Цайр (Zn) 2.60; Бор; Молибден; Хүхэр	MgO, Fe, Mn, Cu, Zn, B, Mo, S	-	Үр тариа, төмс, хүнсний ногоо, буурцагт тарималд микро элементүүд шаардлагатай үед 0.75-1.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.

21	PER-4 Max	Азот (N)10-30%, Төмөр (Fe) 5-15%, Магни (Mg) 1-10%, Манган (Mn) 1-5%	N; Fe; Mg; Mn	-	Ургамлан нөмрөгийг сайжруулахад 5-10 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
22	ProteSyn	Азот (N) 10-25%; фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 1-15%; калийн исэл (K ₂ O) <1%	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O	-	Ургамлан нөмрөгийг сайжруулахад 20-25 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
23	PK Fight	Фосфорын исэл (P ₂ O ₅)20-50%;калийн исэл (K ₂ O) 5-25	P ₂ O ₅ ; K ₂ O	-	Ургамлан нөмрөгийг сайжруулахад 10-15 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
24	Carbon N	Азот (N) 20-40%;	N	-	Ургамлан нөмрөгийг сайжруулахад 5-8 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
25	Planet Turf (11-22-14)	Азот (N) 11%; фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 22%; калийн оксид (K ₂ O) 14%; магни (Mg) 1%; хүхэр (S) 5.5%; төмөр (Fe) 1%	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O; Mg; S; Fe	-	Ургамлан нөмрөгийг сайжруулахад 20-26 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
26	PT-PRO (26-0-0)	Азот (N) 26%; хүхэр (S) 8%	N; S	-	Ургамлан нөмрөгийг сайжруулахад 25-30 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
27	Planet Turf (24-4-12)	Азот (N) 24%; фосфорын исэл (P ₂ O ₅) 4%; калийн оксид (K ₂ O) 12%; кальци (Ca) 7%;	N; P ₂ O ₅ ; K ₂ O; Ca;	-	Ургамлан нөмрөгийг сайжруулахад 24-32 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ

ХАВСРАЛТ 4

Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайд,
Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайд,
Эрүүл мэнд, спортын сайдын
2016 оны 02 дугаар сарын 29 - ны өдрийн
А/51/А-28/57 дугаар хамтарсан тушаалын 1 дүгээр хавсралт

МОНГОЛ УЛСАД 2016 ОНД ХӨДӨӨ АЖ АХУЙД УРГАМАЛ ХАМГААЛЛЫН ЗОРИУЛАЛТААР АШИГЛАЖ БОЛОХ ПЕСТИЦИДИЙН ЖАГСААЛТ, ХЭРЭГЛЭХ ХЭМЖЭЭ

Нэг. 2016 онд хөдөө аж ахуйд ашиглаж болох пестицидийн жагсаалт

Д/д	Худалдааны нэр	Үйлчлэх бодисын нэр, хувь, хэмжээ	Томъёо	Олон улсын бүртгэлийн дугаар /CAS/	Зориулалт
ИНСЕКТИЦИД					
1.	Децис	Дельтаметрин 2.5%	$C_{22}H_{19}Br_2NO_3$	52918-63-5	Бэлчээр, ой, таримлын болон агуулахын хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.3-0.4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
2.	Децимон	Дельтаметрин 2.5%	$C_{22}H_{19}Br_2NO_3$	52918-63-5	Бэлчээр, ой, таримлын болон агуулахын хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.3-0.4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
3.	Сумицидин,	Фенвалерат 20%	$C_{25}H_{22}ClNO_3$	51630-58-1	Бэлчээр, ой, таримлын болон агуулахын хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.3-0.4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
4.	Сумипланта	Фенвалерат 20%	$C_{25}H_{22}ClNO_3$	51630-58-1	Бэлчээр, ой, таримлын болон агуулахын хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.3-0.4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
5.	Каратэ, МКС	Лямбда-цигалотрин	$C_{23}H_{19}ClF_3NO_3$	91465-08-6	Бэлчээр, ой, таримлын болон агуулахын хөнөөлт

		5%			шавьж, хачигийн эсрэг 0.15-0.2 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
6.	Каратэ, ЕС	Лямбда-цигалотрин 5%	$C_{23}H_{19}ClF_3NO_3$	91465-08-6	Бэлчээр, ой, таримлын болон агуулахын хөнөөлт шавьж, хачигийн эсрэг 0.15-0.2 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
7.	Каратокс	Лямбда-цигалотрин 5%	$C_{23}H_{19}ClF_3NO_3$	91465-08-6	Бэлчээр, ой, таримлын болон агуулахын хөнөөлт шавьж, хачигийн эсрэг 0.15-0.2 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
8.	Кинмикс, КЭ	Бета-циперметрин 5%	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	65731-84-2	Бэлчээр, таримлын хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.3-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
9.	Кинтар	Бета-циперметрин 5%	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	65731-84-2	Бэлчээр, таримлын хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.3-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
10.	Таран, ВЭ	Зэта-циперметрин 10%	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	52315-07-8	Бэлчээр, ой, таримлын хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.15-0.2 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
11.	Тарацид	Зэта-циперметрин 10%	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	52315-07-8	Бэлчээр, ой, таримлын хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.15-0.2 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
12.	Цунами, КЭ	Альфа-циперметрин 100 г/л (10%)	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	67375-30-8	Агуулахын хөнөөлт шавьж, хачигтай тэмцэх, үр тарианы хоосон агуулах, үйлдвэрийн тоног төхөөрөмж, сав баглаа боодол, тээврийн хэрэгсэлд 0.2-0.8мл/м ² зааврын дагуу хэрэглэнэ.
13.	Раскорд КЭ	Альфа-циперметрин 100 г/л	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	67375-30-8	Бэлчээр, ой, таримлын болон агуулахын хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.1-0.3 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
14.	Актеллик, КЭ	Пиримифос-метил 500 г/л (50%)	$C_{11}H_{20}N_3O_3PS$	29232-93-7	Таваар, тэжээл, үрийн буудай, гурил, тэжээл, хүнсний үйлдвэрийн байр, тоног төхөөрөмж, үр тарианы агуулахад тархсан агуулахын шавьж, хачигтай тэмцэх, ариутгал халдваргүйжүүлэлт хийхэд 16мл/т, 0.4-0.8 мл/м ² тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.

15.	Хүхэрийн шашка /утагч/	Хүхэр 750г/кг	S	7704-34-9	Хоосон хүлэмж, шилэн дарлага, төмс, жимс, ногооны зоорь, үрийн агуулахад шавьж, хачиг, бактери, мөөгөнцрийн эсрэг 300 г/10м ³ орохоор тооцож ариутгалд хэрэглэнэ.
16.	Фостоксин /утагч/	Алюминум фосфид 56%	AlP	20859-73-8	Агуулахын хөнөөлт шавьж, хачиг, мэрэгчтэй тэмцэх зорилгоор 10 мг/м ² тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
17.	Актара, ВДГ	Тиаметоксам	C ₈ H ₁₀ ClN ₅ O ₃ S	153719-23-4	Төмсний утсан өтний эсрэг хөрсөнд 0.3-0.6 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
18.	Биотлин, ВРК	Имидаклоприд	C ₉ H ₁₀ ClN ₅ O ₂	138261-41-3	Хамгаалагдсан хөрсний лооль, хэмх, цэцэг чимэглэлийн ургамлын шавьжийн эсрэг 15 мл/100м ² талбайд зааврын дагуу хэрэглэнэ
19.	Залп, КЭ	Циперметрин+хлорпирифос	C ₂₂ H ₁₉ NO ₃ Cl ₂	52315-07-8.	Буудай, чихрийн манжин, төмс, царгас, тоонолжин цэцэгт таримлын зарим шавьжийн эсрэг 0.2-0.4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
20.	Борей, СК	Имидаклоприд, 150 г/л и лямбда-цигалотрин, 50г/л.	C ₉ H ₁₀ ClN ₅ O ₂ C ₂₃ H ₁₉ ClF ₃ NO ₃	138261-41-3 91465-08-6	Бэлчээр, ой, таримлын хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.1-0.2 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
21.	Табу, ВСК	Имидаклоприд, 500 г/л.	C ₉ H ₁₀ ClN ₅ O ₂	138261-41-3	Буудай, арвай, төмс, рапс, чихрийн манжин, шар буурцагийн хөрсний болон зарим навч идэгч хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.4-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
22.	Брейк	Лямбда-цигалотрин 100г/л	C ₂₃ H ₁₉ ClF ₃ NO ₃	91465-08-6	Буудай, арвай, рапс, сонгино, байцаа болон бэлчээрийн ургамлын зарим шавьж, шүлхий хачигийн эсрэг 0.07-0.2 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
23.	Тиаклоприд	Тиаклоприд 2%	C ₁₀ H ₉ ClN ₄ S	111988-49-9	Ойн хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.3-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
24.	Тиаклоприд	Тиаклоприд 0.5%	C ₁₀ H ₉ ClN ₄ S	111988-49-9	Ойн хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.3-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.

25.	Матрин, 1.3%	Матрин, Osthole	$C_{15}H_{24}N_2O$	519-02-8	Ойн хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.3-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
26.	Имидамекс 70	Имидаклоприд, 700г/кг	$C_9H_{10}ClN_5O_2$	138261-41-3	Ургамал ургалтын хугацаанд буудай, хэмх, лооль, төмсний болон бусад ургамлыг сорох ба мэрэх амны эрхтэнтэй хортон шавьжаас хамгаалахад 0.03-0.2 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
27.	Фастак ЕС	Альфа-циперметрин 10%	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	67375-30-8	Бэлчээрийн хөнөөлт царцаа, төмс, хүнсний ногооны хортон шавьжийн эсрэг 0.15-0.25 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
28.	Эмамектин бензоат	Эмамектин бензоат 0.5%	$C_{49}H_{75}NO_{13}^+C_7H_6O_2$	155569-91-8	Ойн хөнөөлт шавьжийн эсрэг 0.12-0.25 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
29.	К-Обоиль	Дельтаметрин 2.5%	$C_{22}H_{19}Br_2NO_3$	52918-63-5	Ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүн, сав баглаа боодол, тээврийн хэрэгсэл, гурил тэжээл, хүнсий үйлдвэрийн байр, агуулах, тоног төхөөрөмжийг агуулахын хөнөөлт шавьжаас хамгаалах зорилгоор бүтээгдэхүүнд -5г/тн агуулахад 0.6-0.8 мл/м ² тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
ГЕРБИЦИД					
30.	Лорнет, ВР	Клопиралида 300г/л	$C_6H_3Cl_2NO_2$	1702-17-6	Үр тарианы талбайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг, чихрийн манжин, олс, гүзээлзгэнэ, зусах болон өвөлжих рапсын талбайд, буудайн бутлалтаас гол хатгалтын үед 0.16-0.66 л/га, чихрийн манжингийн 3 жинхэнэ навчтай үед 0.3-0.5 л/га, рапсын 3-4 жинхэнэ навчтай үед 0.3-0.4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
31.	Зингер, СП	Метсульфурон метил 600г/кг	$C_{14}H_{15}N_5O_6S$	3808-93-2300	Үр тарианы талбайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 8-10 г/га тунгаар бутлалтаас гол хатгалтын үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.
32.	Алмазис, ВДГ	Метсульфурон метил 600г/кг	$C_{14}H_{15}N_5O_6S$	74223-64-6	Үр тарианы талбайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 8-10 г/га тунгаар бутлалтаас гол хатгалтын үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.

33.	Алмазис WP	Метсульфурон метил 600г/кг	$C_{14}H_{15}N_5O_6S$	74223-64-6	Үр тарианы талбайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 8-10 г/га тунгаар бутлалтаас гол хатгалтын үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.
34.	Магнум, ВДГ	Метсульфурон метил 600г/кг	$C_{14}H_{15}N_5O_6S$	74223-64-6	Үр тарианы талбайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг бутлалтаас гол хатгалтын үед 8-10 г/га тунгаар тооцож зааврын дагуу хэрэглэнэ.
35.	Фенизан, ВР	360г/л дикамбын хүчил+ 22.2 г/л хлорсульфуруны хүчил	$C_8H_6Cl_2O_3 + C_{12}H_{12}ClN_5O_4S$	1918-00-9	Үр тарианы талбайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 0.14-0.2 л/га тунгаар бутлалтаас гол хатгалтын үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.
36.	Спрут Экстра, ВР	Глифосат 54%	$C_3H_8NO_5P$	1071-83-6	Уринш, төмс, жимс, жимсгэний талбайн бүх төрлийн хог ургамлын эсрэг 2-3 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
37.	Раундап, ВР	Глифосат 41%	$C_3H_8NO_5P$	1071-83-6	Уринш, төмс, жимс жимсгэний талбайн бүх төрлийн хог ургамлын эсрэг 2-3 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
38.	Раундап, ВР	Глифосат 48%	$C_3H_8NO_5P$	1071-83-6	Уринш, төмс, жимс жимсгэний талбайн бүх төрлийн хог ургамлын эсрэг 2-3 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
39.	Дефолт, ВР	Глифосат 36%	$C_3H_8NO_5P$	1071-83-6	Уринш, төмс, жимс, жимсгэний талбайн бүх төрлийн хог ургамлын эсрэг 2-3 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
40.	Пумасупер, ЭМВ	Феноксапроп-П-этил 7.5%	$C_{16}H_{12}ClNO_5$	113158-40-0	Үр тарианы талбайн үет нэг наст хог ургамлын эсрэг 0.8-1.0 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
41.	Фуроре Супер,	Феноксапроп-П	$C_{16}H_{12}ClNO_5$	113158-40-0	Төмс, хүнсний ногоо, рапсын талбайн үет нэг наст хог ургамлын эсрэг 0.8-1.2 л/га тунгаар зааврын

	ЭМВ	-этил 7.5%			дагуу хэрэглэнэ.
42.	Овсюген Экспресс, КЭ	Феноксапроп-П- этил140г/л + 35г/л антидота	$C_{18}H_{16}Cl_2NO_5$ + $C_{18}H_{22}Cl$ NO_{36}	71283-80-2	Үр тарианы талбайн үет нэг наст хог ургамлын эсрэг 0.4-0.6л/га тунгаар бутлалтаас гол хатгалтын үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.
43.	Гезагард, КС	Прометрин 50%	$C_{10}H_{19}N_5S$	7287-19-6	Төмс, луувангийн талбайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 2-3 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
44.	Зонтран, ККР	Метрибузин 250г/л	$C_8H_{14}N_4OS$	21087-64-9	Төмсний талбайн хог ургамлын эсрэг 1.0-1.4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
45.	Реглон, ВР	Дикват 20%	$C_{12}H_{12} Br_2 N_2$	85-00-7	Уринш, төмс, жимс жимсгэний талбайн бүх төрлийн хог ургамлын эсрэг 2-3 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
46.	Топик, КЭ	Клодинафоп- пропаргил+антидот 80%	$C_{17}H_{13}ClFNO_2$	105512-06-9	Үр тарианы талбайн үет нэг наст хог ургамлын эсрэг 0.3-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
47.	Кассиус, ВРП	Римсульфурон 250г/кг	$C_{14}H_{17}N_5O_7S_2$	122931-48-0	Төмсний талбайн хог ургамлын эсрэг 50-70 л/га тунгаар таримлыг соёолохоос өмнө болон төмсний бут 10-15 см өндөр болсон үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.
48.	Форвард, МКЭ	Хизалофоп-П-этил 60г/л	$C_{19}H_{17}ClN_2O_4$	100646-51-3	Чихрийн манжин, шар манжин, зусах ба өвөлжих рапс, шар буурцаг, наранцэцэгийн талбайн үет нэг болон олон наст хог ургамлын эсрэг га-д 0.9-1.2 л/га тунгаар 1 наст хог ургамлын 2-4 навчтай, олон наст мөлхөө хиагны өндөр 10-15 см болсон үед зааврын дагуу хэрэглэнэ
49.	Дротик, ККР	2.4-D этилгексилийн эфир 400г/л	$C_8H_6Cl_2O_3$	97-75-7	Үр тарианы талбайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг бутлалтаас гол хатгалтын үед 0.7-1.0 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.

50.	Эстамп, КЭ	Пендиметалин 330 г/л	$C_{13}H_{19}N_3O_4$	40487-42-1	Төл болон хар үрээр тариалсан сонгины талбайд таримал ургамал цухуйхаас өмнө нэг наст үетэн зарим төрлийн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 2.3-4.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
51.	Фурэкс, КЭ	Феноксапроп- П-этил 90г/л	$C_{16}H_{12}ClNO_5$	113158-40-0	Чихрийн манжин, тэжээлийн манжин, хүрэн манжин, бөөрөнхий байцаа, шар лууван, шар буурцаг, олс, рапс, вандуй, наранцэцэгийн талбайн үет нэг наст хог ургамлын эсрэг 0.6-0.9 л/га тунгаар хог ургамлын 2 навчтайгаас бутлалтын төгсгөл хүртэл хугацаанд зааврын дагуу хэрэглэнэ.
52.	Бетарен Экспресс, АМ, КЭ	Десмедифам+ фенмедифам+ этофумезат 60+60+60г/л	$C_{16}H_{16}N_2O_4$	13684-56-5	Чихрийн манжин, тэжээлийн манжин, хүрэн манжингийн талбайн үет нэг болон олон наст хог ургамлын эсрэг 0.9-1.2 л/га тунгаар 1 наст хог ургамлын 2-4 навчтай, олон наст мөлхөө хиаг 10-15 см болсон үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.
53.	Бетарен супер, МД, МКЭ	Этофумезата+ фенмедифама+ десмедифама 126+63+21г/л	$C_{16}H_{16}N_2O_4$	13684-56-5	Чихрийн манжин, тэжээлийн манжингийн талбайн үет нэг наст, хос үрийн талт хог ургамал эрчимтэй цухуйх бүрт 0.9-1.2 л/га, хог ургамлын 2-4 жинхэнэ навчтай үед 1.35-1.8 л/га, таримлын 4 жинхэнэ навчтай үед 2.7-3.6 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
54	Бетарен ФД- 11, КЭ	Фенмедифама+ десмедифама 80+80г/л	$C_{16}H_{16}N_2O_4$	13684-56-5	Чихрийн манжин, тэжээлийн манжин, хүрэн манжингийн таримлын жинхэнэ 2 навчтай, хог ургамлын 2-4 навчтай үед нэг наст хос үрийн талт, зарим төрлийн үет нэг наст хог ургамлын эрчимтэй цухуйх бүрт 4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
55.	Гоал 2Е, КЭ	Оксифлуорфен 240г/л	$C_{15}H_{11}ClF_3NO_4$	42874-03-3	Бөөрөнхий болон хар үрийн сонгино, сармисны талбайд тарьсанаас 2-3 навчтай болсон үед нэг наст хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 0.5-1.0 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.

56.	Миура, КЭ	Хизалофоп-П-этил 125г/л	$C_{19}H_{17}ClN_2O_4$	100646-51-3	Чихрийн болон тэжээлийн манжин, шар лууван, бөөрөнхий байцаа, шар буурцаг, сонгины / хөгжлийн бүхий л үе шатанд /, наранцэцэг, рапс, төмсний талбайн үет нэг наст хог ургамлын эсрэг 0.4-0.8 л/га, олон наст / мөлхөө хиаг/ хог ургамлын эсрэг 0.8-1.2 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
57.	Балерина, СЭ	2.4Д+ флорасулам / г/л 2.4 Д хүчил+7.4 г/л флора-сулама/	$C_{12}H_8F_3 N_5O_3S$	94-75-7	Үр тарианы талбайн нэг болон олон наст хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг бутлалтаас гол хатгалтын үед 0.3-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
58.	Ластик 100, ЭВМ	Феноксапроп-П- этил+ антидот /100+20г/л /	$C_{18}H_{16}Cl_2NO_5$ + $C_{18}H_{22}ClNO_3$ 6	71283-80-2	Үр тарианы талбайн үет нэг наст хог ургамлын 2-3 навчтай үед таримлын хөгжлийн үе шатаас хамаарахгүй 0.4-0.9 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
59.	Торнадо 500, ВР	Глифосат 500г/л	$C_3H_8NO_5P$	1071-83-6	Уринш, төмс, жимс, жимсгэний талбайн бүх төрлийн хог ургамлын эсрэг 1.5-5.4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
60.	Репани SG	Тифенсуль-фулон- метил+трибенурон+ метил 750г/кг	$C_{12}H_{13}N_5O_6S_2$	79277-27-3	Үр тарианы талбайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг бутлалтаас гол хатгалтын үед 15-20 г/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
61.	Зенкор, СП	Метрибузин 70%	$C_8H_{14}N_4OS$	21087-64-9	Лооль, төмсний талбайн нэг наст хос үрийн талт, зарим төрлийн үет хог ургамлын эсрэг 0.7-1.4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
62.	Центурион, КЭ	Клетодим 240 г/л	$C_{17}H_{26}ClNO_3S$		Чихрийн, тэжээл, хүрэн манжин, төмс, шар лууван, сонгино, олс, шар буурцгийн талбайн үет нэг болон олон наст хог ургамлын эсрэг 0.2-1.0 л/га тунгаар нэг наст хог ургамлын 2-6 навчтай, мөлхөө хиагны өндөр 10-15 см болсон үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.

				99129-21-2	
63.	Эмбутокс	Калибер-кобитокс	$C_{10}H_{10}Cl_2O_3$	1320-15-6	Тэжээлийн зориулалттай арвай, хошуу будаа тариалсан талбайд хог ургамлын 1-3 навчтай үед 1.75-2.25 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
64.	Галион, ВР	Клопиралид, 300г/л+пиклорам, 75г/л	$C_6H_3Cl_2NO_2 + C_6H_3Cl_3N_2O_2$	1702-17-6, 1918-02-1	Зусах, өвөлжих рапс тариалсан талбайд хог ургамлын 3-6 жинхэнэ навчтай үед 0.27-0.31 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
65.	Лазурит Т, СП	Метрибузин 700г/кг	$C_8H_{14}N_4OS$	21087-64-9	Төмс, лооль, шар буурцаг, эрдэнэ шишийн талбайн хог ургамлын эсрэг 1.1-1.4 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
66.	Ластик экстра, КЭ	Феноксапроп-П-этил, 70г/л+антидот клоквин- тосет-мексил, 40г/л	$C_{18}H_{16}ClNO_5 + C_{18}H_{22}ClNO_{36}$	71283-80-2	Үр тарианы талбайн үет нэг наст хог ургамлын эсрэг 0.8-1.0л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
67.	Плуггер, ВДГ	Трибенурон-метил, 625г/кг+метсульфурон-метил, 125г/кг	$C_{14}H_{15}N_5O_6S + C_{15}H_{17}N_5O_6S$	74223-64-6 101200-48-0	Үр тарианы талбайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 15-20 г/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
68.	Хакер, ВРГ	Клопиралид 750г/кг	$C_6H_3Cl_2NO_2$	1702-17-6	Чихрийн болон тэжээлийн манжин, зусах рапс, бөөрөнхий байцааны хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 120-200 г/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
69.	Кобра	Лактофен 24%	$C_{19}H_{15}ClF_3NO_7$	77501-63-4	Шар буурцгийн талбайн нэг болон олон наст хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 0.50-0.55 л/га тунгаар таримлын 3-8 навчтай үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.

70.	Галлант супер	Халоксифоп- Р-метил 10.8%	$C_{16}H_{13}ClF_3NO$	072619-32-0	Шар буурцгийн талбайн нэг болон олон наст үет хог ургамлын эсрэг 0.45-0.65 л/га тунгаар таримлын 3-8 навчтай үед зааврын дагуу хэрэглэнэ.
71.	Пурестар	Глифоса 24+ Сафлуфенацил 0.8	C_3H_9N $C_3H_8NO_5P+$ $C_{17}H_{17}ClF_4N_4O_5S$	3 38641-94-0 372137-35-4	Уринш, төмс, жимс, жимсгэний талбайн бүх төрлийн хог ургамлын эсрэг 1.0-3.0 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
72.	Нурон, ВДГ	Трибенурон метил 75%	$C_{15}H_{17}N_5O_6S$	101200-48-0	Үр тарианы талбайн нэг болон олон наст хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг бутлалтаас гол хатгалтын үед 20-25 г/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
73.	Эскудо, ВДГ	Римсульфурон, 500г/л	$C_{14}H_{17}N_5O_7S_2$	2420-12-108-003-0-1-3-0	Эрдэнэ шиш, лооль, төмсний талбайн бүх төрлийн үет болон хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 15-25 г/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
74.	Ластик Топ, КЭ	Феноксапроп-П-этил, 90г/л+клодинафоп-пропаргил 60г/л+антидот клоквинтосет-мексил, 40г/л	$C_{18}H_{22}ClNO_3$	2591-13-108-003-0-1-3-0	Арвай, зусах болон өвөлжих буудайн талбайн нэг наст үет хог ургамлын эсрэг 0.4-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
75.	Адью	Этоксилат изодецилийн спирт 900г/л	$C_{10}H_{21}OH$	25339-17-7	Гербицидтэй хольж үр нөлөөг дээшлүүлж идэвхжүүлэх зорилгоор зааврын дагуу хэрэглэнэ.
76.	Тримекс, ВДГ	Трибенурон-метил 750 г/кг	$C_{15}H_{17}N_5O_6S$	101200-48-0	Үр тарианы талбай хос үрийн талт хог ургамалтай тэмцэхэд өндөр үр дүнтэй соёололтын дараа 15-25 г/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
77.	Клиомекс, ВРК	Клопиралид - 300 г/л	$C_6H_3Cl_2NO_2$	1702-17-6	Буудайн бутлалтаас гол хатгалтын үед 0.2– 0.6 л/га тунгаар, зусах рапсын 3-4 навчтай үед 0.4-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.

78.	Клодимекс плюс	Феноксапроп-П-этил - 90 г/л + Клодинафоп- пропаргил - 45 г/л + Клоквинтосет – мексил – 34,5 г/л	$C_{18}H_{16}ClNO_5+$ $C_{17}H_{13}ClFNO_4$ + $C_{18}H_{22}ClNO_3$	71283-80-2 105512-06-9 99607-70-2	Буудайн талбайн нэг наст үет хог ургамлын эсрэг соёололтын дараа 0.4-0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
79.	Агронекс Про	Диоктилсульфосукци нат натри, метоксипропок- сипропанол,анионжу ул-сан гадаргуугийн идэвхит бодис	$C_{20}H_{37}NaO_7S$ $C_7H_{16}O_3$	577-11-7 34590-94-8	Буудай, эрдэнэ шиш, арвай, чихрийн манжин зэрэг таримлын талбайд гербицид хэрэглэхэд үйлчилгээг нь сайжруулах зорилгоор 150-200 мл/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
80.	Базагран, ВР	Бентазон 480г/л	$C_{10}H_{12}N_2O_3S$	25057-89-0	Буудай, арвай, хөх тариа, вандуй зэрэг таримлын хос үрийн талт хог ургамалд 2-4 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
81.	Нопасаран, КС	Метазахлор (375г/л)+ имазамокс (25г/л)	$C_{14}H_{16}ClN_3O$ $C_{15}H_{19}N_3O_4$	67129-08-2 114311-32-9	Зусах рапсын 2-6 навчтай үед үет болон хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 0.8-1.2 л/га тунгаар зааврын хэрэглэнэ.
82.	Гербитокс, ВРК	МЦПА хүчил болон ди метил аминь давс, кали ба натрийн давсны холимог 500 г/л.	$C_9H_9ClO_3$	94-74-6	Буудай, арвай, хошуу будаа, вандуйн талбайн нэг наст хос үрийн талт хог ургамалтай 0.7-1.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
83.	Дементра,КЭ	Флуорокспир 350 г/л	$C_7H_5Cl_2FN_2O_3$	69377-81-7	Буудай, арвайн хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 0.43-0.57 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.

84.	Дублен голд, ВДГ	Никосульфурон, 600г /кг + тифенсульфурон-метил, 150г/кг	$C_{15}H_{18}N_6O_6S$ $^{13}N_5O_6S_2$	111991-09-4 79277-27-3	Эрдэнэшишийн талбайн бүх төрлийн үет болон хос үрийн талт хог ургамлын эсрэг 50-70 г/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
85.	Квикстеп, МКЭ	Клетодим, 130 г/л + галоксифоп-Р-метил, 80 г/л	$C_{17}H_{26}ClNO_3S$ $C_{16}H_{13}ClFNO_4$	99129-21-2 72619-32-0	Зусах рапс, чихрийн манжин, шар буурцагын талбайн нэг ба олон наст үет хог ургамлын эсрэг 0.4-0.8 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
86.	Суховей	Дикват, 150 г/л	$C_{12}H_{12}Br_2N_2$	2764-72-9	Төмс, наранцэцгийг хатаах, үр тарианы талбайн үет болон хос үрийн талт хог ургамлын үрийн боловсролтыг хурдасгах зорилгоор 1.5-2.0 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
ФУНГИЦИД					
87.	Тебу 60, МЭ	Тебуконазол 60 г/л	$C_{16}H_{22}ClN_3O$	107534-96-3	Буудай, арвай, хошуу будааны хатуу харуу, тоосон харуу, хуурамч тоосон харуу, чулуут харуу, гельминтоспориоз ба фузариозын үндэсний илжрэл, үрийн хөгц, септориоз зэрэг өвчний эсрэг 0.4-0.5 л/т тунгаар үрийг ариутган хэрэглэнэ.
88.	Бункер, ВСК	Тебуконазол 60 г/л	$C_{16}H_{22}ClN_3O$	107534-96-3	Буудай, арвай, хошуу будааны хатуу харуу, тоосон харуу, хуурамч тоосон харуу, чулуут харуу, гельминтоспориоз ба фузариозын үндэсний илжрэл, үрийн хөгц, септориоз зэрэг өвчний эсрэг 0.4-0.5 л/т тунгаар үрийг ариутган хэрэглэнэ.
89.	Виал Траст, ВСК	Тебуконазол, 60 г/л + тиабендазол, 80 г/л	$C_{16}H_{22}ClN_3O+$ $C_{10}H_7N_3S$	107534-96-3 148-79-8	Зусах, өвөлжих буудай, арвай, хошуу будааны хатуу болон тоосон харуу, хуурамч тоосон харуу, чулуут харуу, гельминтоспориоз ба фузариозын үндэсний илжрэл, үрийн хөгц, септориоз зэрэг өвчний эсрэг 0.3-0.5 л/т тунгаар үрийг ариутган зааврын дагуу хэрэглэнэ.

90.	Колосаль, КЭ	Тебуконазол 250 г/л	$C_{16}H_{22}ClN_3O$	107534-96-3	Үр тарианы ургамлын иш, навч, түрүүний өвчин болох шар, хүрэн, шугаман зэв, гуалах, септориоз, хар ногоон хөгц, торлог толбожилт, рапсын альтернариоз, фомоз зэрэг өвчний эсрэг 0.5-1.0 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
91.	Скарлет, МЭ	Имазалил 100 г/л + Тебуконазол 60 г/л	$C_{14}H_{14}Cl_2N_2O + C_{16}H_{22}ClN_3O$	35554-44-0 107534-96-3	Буудай, арвайн хатуу харуу, тоосон харуу, хуурамч тоосон харуу, чулуут харуу, гельминтоспориоз ба фузариозын үндэсний илжрэл, үрийн хөгц, септориоз зэрэг өвчний эсрэг 0.3-0.4 л/т тунгаар үрийг ариутгаж зааврын дагуу хэрэглэнэ.
92.	Зэсийн байван	Зэсийн сульфат 96%	$CuSO_4 + 5H_2O$	7758-99-8	Жимс, жимсгэний мөөгөнцрийн өвчний эсрэг нахиа хөөхөөс өмнө 100-250 мл/ 6-10 бутанд шүршиж хэрэглэнэ.
93.	Бордогийн шингэн	Зэсийн сульфат+ кальцийн гидроксид 960+900 г/кг	$H_2Ca_3Cu_4S_2O_{10}$	8011-63-0-11125-96-5	Төмс, лоолийн фитофтор, альтернариоз, хэмх, сонгины хуурмаг гуалах, үхэр нүдний антракноз, аскохитоз, зэв, септориоз зэрэг өвчний эсрэг 1-3%-ийн уусмал бэлдэж зааврын дагуу хэрэглэнэ
94.	Цинеб	Цинеб, 750 г/кг	$C_4H_6N_2S_4Zn$	12122-67-7	Төмсний фитофтор өвчний эсрэг 2.4-3.0 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
95.	Титул 390, ККР	Пропиконазол, 390 г/л	$C_{15}H_{17}Cl_2N_3O_2$	60207-90-1	Ургалтын хугацаанд буудай, арвайн хүрэн ба шар зэв, хүрэн толбожилт, септориоз болон үхэр нүдний септориоз, антракноз, гуалах өвчний эсрэг 0.26-0.32 г/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
96.	Вампер	Пропиконазол, 418 г/л	$C_{15}H_{17}Cl_2N_3O_2$	60207-90-1	Буудай, арвай, хошуу будаа, шар буурцагийн ургалтын үеийн мөөгөнцрийн өвчний эсрэг 0.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
97.	Тилт, КЭ	Пропиконазол 250 г/л	$C_{15}H_{17}Cl_2N_3O_2$	60207-90-1	Буудай, арвайн гуалах, хүрэн ба шар зэв, хүрэн толбожилт, септориоз өвчний эсрэг болон үхэр нүдний септориоз, антракноз, гуалах өвчний эсрэг

					0.5 г/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ
98.	Колосаль Про, КМЭ	Пропиконазол 300 г/л + тебуконазол 200 г/л	$C_{15}H_{17}Cl_2N_3O_2$ + $C_{16}H_{22}ClN_3O$	60207-90-1 107534-96-3	Ургалтын хугацаанд үр тарианы ургамал, рапс, чихрийн манжингийн мөөгөнцрийн өвчний эсрэг 0.3-0.6 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
99.	Формалин, 37%	Формальдегид	CH_2O	50-00-0	Дарлага, хүлэмж, зоорь, хоосон агуулахыг 0.5-4%-ийн уусмалаар ариутгах зорилгоор зааврын дагуу хэрэглэнэ.
100	Байлетон, СП	Триадимефон 25%	$C_{14}H_{16}ClN_3O_2$	43121-43-3	Буудайн зэв, хэмхийн гулах, үхэр нүдний гулах, алимны гулах, цахлай өвчний эсрэг 0.5-1.0 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
101	Ридомил голд МЦ, ВДГ	Манкоцеб 640 г/кг + мефеноксам 40 г/кг	$C_4H_8MnN_2S_4Zn$ + $C_{15}H_{21}NO$	8018-01-7 70630-17-0	Ургамлын ургалтын үед төмс, лоолийн фитофтор, альтернариоз, хэмх, сонгинын хуурмаг гуалах өвчний эсрэг 2.5 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
102	Метаксил, СП	Манкоцеб, 640 г/кг + металаксил, 80 г/кг	$C_{15}H_{21}NO_4$ + $C_4H_6MnN_2S_4$	57837-19-1 8018-01-7	Төмс, ил талбайн лоолийн фитофтор, альтернариоз, хэмхийн хуурамч гуалах өвчний эсрэг 2-2.5 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
103	Манкоцеб, СП	Манкоцеб 70%, 80%	$C_4H_8MnN_2S_4Zn$	8065-67-6	Төмс, лоолийн фитофтор, альтернариоз өвчний эсрэг 1.2-1.6 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
104	Дитан	Манкоцеб 75%	$C_4H_8MnN_2S_4Zn$	8065-67-6	Төмс, лоолийн фитофтор, альтернариоз өвчний эсрэг 1.2-1.6 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
105	Максим КС	Флудиоксонил 25 г/л	$C_{12}H_6F_2N_2O_2$	131-341-86-1	Төмсний мөөгөнцрийн өвчний эсрэг үрийн төмсийг тарихын өмнө 0.2-0.4 л/т тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
106	Коллоид хүхэр	Хүхэр 800 г/кг	S	01(02)-742-0002-1	Хүнсний ногоо, хүлэмжийн таримлын гуалах, хар хөл, цахлай зэрэг мөөгөнцрийн өвчний эсрэг ургалтын хугацаанд 0.4%-ийн уусмалаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
107	Тиовит Джет, ВДГ	Хүхэр, 800 г/кг	S	01(02)-2120-497-1	Хүлэмжийн таримлууд болон жимс жимсгэний гуалах өвчний эсрэг ургалтын хугацаанд 2-3 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.

108	ТМТД, ВСК	Тирам 400 г/л	$C_6H_{12}N_2S_4$	02-2322-0201-0 137-26-8	Үр тариа, төмс, хүнсний ногооны мөөгөнцөр, бактерийн өвчний эсрэг тарилтын өмнө үр ариутгалыг 3-4 л/т тунгаар зааврын дагуу хийнэ.
109	Беназол, СП	Беномил 500 г/кг	$C_{14}H_{18}N_4O_3$	17804-35-2	Чихрийн манжин, буудайн ургалтын үеийн зарим мөөгөнцрийн өвчний эсрэг 0.3-0.6 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
110	ХОМ, СП	Хлорт зэс	$(ClCu_2H_3O_3)_2$	1332-40-7	Төмс, лоолийн фитофтор, альтернариоз, хэмхийн хуурамч гуалах өвчний эсрэг 2.5кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
111	Ордан, СП	Хлорокись меди, 689 г/кг цимоксанил, 42 г/кг	$(ClCu_2H_3O_3)_2 + C_7H_{10}N_4O_3$	1332-40-7 57966-95-7	Төмс, лоолийн фитофтор, альтернариоз, хэмх, сонгины хуурамч гуалах өвчний эсрэг 2.0-2.5 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
112	1. Акробат, WP	Диметоморф 50%	$C_{21}H_{22}ClNO_4$	110488-70-5	Төмсний фитофтор, альтернариоз өвчний эсрэг 0.40-0.45 кг/га тунгаар ургамал ургалтын хугацаанд зааврын дагуу хэрэглэнэ.
113	Кабро тем, WG	Пиракlostробин 6.7% + диметоморф 81.3%	$C_{19}H_{18}ClN_3O_4 + C_{21}H_{22}ClNO_4$	175013-18-0	Үндэс үрт таримал, төмс, ил талбайн лооль, хэмх, гуатны төрлийн таримлын мөөнгөцрийн гаралтай өвчний эсрэг 1.82-1.84 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
114	Кабрио Топ, WG	Метирам 550 г/кг+пиракlost-робин 50 г/кг	$C_{12}H_{12}N_6S_{16}Zn + C_{19}H_{18}ClN_3O_4$	9006-42-2	Гоёл чимэглэлийн ургамал, нэг ба олон наст өвслөг ургамал, зүлэгний мөөгөнцрийн гаралтай өвчний эсрэг 1.5-2 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
115	Опера New SE	Эпоксиконазол 62.5 г/л Пиракlostробин 85	$C_{17}H_{13}ClFN_3O$ $C_{19}H_{18}ClN_3O_4$	133855-98-8 175013-18-0	Үр тарианы таримлын мөөнгөнцрийн гаралтай өвчний эсрэг ургамал ургалтын үед 1-1.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.

		г/л			
116	Абакус ультра	Эпоксиконазол 62.5 г/л Пираклостробин 62.5 г/л	$C_{17}H_{13}ClFN_3O$ $C_{19}H_{18}ClN_3O_4$	133855-98-8 175013-18-0	Үр тарианы таримлын мөөнгөнцрийн гаралтай өвчний эсрэг ургамал ургалтын үед 1-1.5 л/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
117	Фолмекс 250	Тебуконазол, 250 г/л	$C_{16}H_{22}ClN_3O$	107534-96-3	Үр тарианы тарималд өргөн тархсан мөөнгөнцрийн өвчний эсрэг үрийг тарихын өмнө 0.1 л/т тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
РОДЕНТИЦИД					
118	Бромадиолон	Бромт нэгдэл 0.5%	$C_{30}H_{23}BrO_4$	28772-56-7	Агуулах, бэлчээр, тариалангийн талбайн мэрэгчидтэй тэмцэхэд 0.005% 2-3 кг/га тунгаар / 1 нүхэнд 10г /зааврын дагуу хэрэглэнэ
119	Изоцин, МК	Изопропилфенацин 3г/л	$C_{11}H_{20}N_2O_5$	27317-69-7	Агуулах, бэлчээр, тариалангийн талбайн мэрэгчидтэй тэмцэхэд 0.006% 2-3 кг/га тунгаар / 1 нүхэнд 10г /зааврын дагуу хэрэглэнэ.
120	Бромадиолон RB	Бромадиолон 0,005%	$C_{30}H_{23}BrO_4$	28772-56-7	Бэлчээр, тариалангийн болон агуулахын хөнөөлт мэрэгчдийн эсрэг 0.5-1.0 кг/га тунгаар зааврын дагуу хэрэглэнэ.
121	Триптолид GR	Триптолид 0,25мг/кг	$C_{20}H_{24}O_6$	38748-32-2	Бэлчээр, тариалангийн болон агуулахын хөнөөлт мэрэгчдийн эсрэг 0.5-1.2 кг/га, 5-10 гр/10х20м ² параллель дэвсгэгт зааврын дагуу хэрэглэнэ.
БИОБЭЛДМЭЛ					
122	Лепидоцид, СК	<i>Bacillus thuringiensis. var. kurstaki</i> 1 мл/60-80 млрд (спор)	-	01-602-0817-1	Ойн хөнөөлт шавьжтай тэмцэхэд зааврын дагуу хэрэглэнэ.
123	Энтомотоксин	<i>Bacillus thuringiensis</i> 18.4 млрд/мл	-	Патент 1319	Ойн хөнөөлт шавьжтай тэмцэхэд зааврын дагуу хэрэглэнэ.

124	Bt-MN01”	<i>Bacillus thuringiensis.</i> <i>var.dakota MN-01</i> (1 мл/14-18 млрд спор)	-	Патент 4209	Хайрсан далавчтаны багийн хөнөөлт шавжтай гэмцэхэд зааврын дагуу хэрэглэнэ.
-----	----------	---	---	-------------	---

Хоёр. 2016 онд хөдөө аж ахуйд ашиглаж болох пестицидийн хэмжээ

Д/д	Нэр, төрөл	Зориулалт, ашиглах хэмжээ /тн-оор/						Бүгд /тн-оор/
		Бэлчээрийн хөнөөлт шавьж, мэрэгчтэй тэмцэх	Ойн хөнөөлт шавьж, өвчинтэй тэмцэх	Таримал ургамлын өвчин, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан, хог ургамалтай тэмцэх	Үр тариа, төмс, хүнсний ногооны агуулах, зоорь ариутгал	Үр тариа, төмс, хүнсний ногооны үр ариутгал	Уриншийн хог ургамалтай тэмцэх	
1.	Инсектицид	30	150	40	20	-	-	240
2.	Гербицид	-	-	500	-	-	600	1100
3.	Фунгицид	-	50	60	20	60	-	190
4.	Родентицид	10	-	10	-	-	-	20
5.	Биологийн бэлдмэл	-	1400	-	-	-	-	1400

ХАВСРАЛТ 5

Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайд,
Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайд,
Эрүүл мэнд, спортын сайдын
2016 оны 02 дугаар сарын 29 - ны өдрийн
А/51/А-28/57 дугаар хамтарсан тушаалын 4 дүгээр хавсралт

**МОНГОЛ УЛСАД 2016 ОНД АШИГЛАЖ БОЛОХ АХУЙН ХОРТОН ШАВЖ, МЭРЭГЧ УСТГАЛЫН
БОЛОН АРИУТГАЛ, ХАЛДВАРГҮЙТГЭЛИЙН БОДИСЫН ЖАГСААЛТ, ХЭРЭГЛЭХ ХЭМЖЭЭ**

Д/д	Худалдааны нэр, үйлдвэрлэсэн улс	Үйлчлэх бодисын нэр,	Үйлчлэх бодисын химийн томъёо	Хэлбэр, процент	Олон улсын бүртгэлийн дугаар	Ашиглах хэмжээ	Зориулалт
А. АХУЙН ХОРТОН ШАВЖ УСТГАЛЫН БОДИС							
НЭГ.ПИРЕТРОИД ТӨРЛИЙН БОДИСУУД							
1	Жилу (Хятад)	Бета-циперметрин	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	(эмульс) 5%	65731-84-2	3,5 тн	Бүх төрлийн шавжны эсрэг зааврын дагуу хэрэглэнэ.
2	Рейд (ногоон)	Циперметрин Перметрин Тетраметрин	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$ $C_{21}H_{20}Cl_2O_3$ $C_{19}H_{25}NO_4$	Аэрозоль	52315-07-8 52645-53-1	1000 ш	Мөлхөгч шавж, жоом шоргоолж, бясаны эсрэг

					7696-12-0		
3	Супер Кобра (Орос)	Перметрин Тетраметрин	$C_{21}H_{20}Cl_2O_3$ $C_{19}H_{25}NO_4$	Аэрозол ь 0.05%, 0.14%	52645-53-1 7696-12-0	3000 ш	Эрвээхэй, шоргоолжны эсрэг
4	Кра киллер (Орос)	Перметрин Циперметрин	$C_{21}H_{20}Cl_2O_3$ $C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	Аэрозол ь 0.54%, 0.06%	52645-53-1 52315-07-8	5000 ш	Мөлхөгч шавж, жоом шоргоолж, бясааны эсрэг
5	Фас(Орос)	Дельтаметри н	$C_{22}H_{19}Br_2NO_3$	Гель	52918-63-5	500 ш	Жоом шоргоолж, бясааны эсрэг
6	Раптор (Орос)	Тетраметрин Перметрин	$C_{19}H_{25}NO_4$ $C_{21}H_{20}Cl_2O_3$	Аэрозол ь 0.07%, 0.1%	7696-12-0 52645-53-1	3000 ш	Эрвээхэй, шоргоолжны эсрэг
7	Утаажуулаг ч	Бета- циперметрин	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	Нунтаг	65731-84-2	0,4 тн	Бүх төрлийн шавжны эсрэг
8	Дихлофос (Орос)	Тетраметрин Перметрин	$C_{19}H_{25}NO_4$ $C_{21}H_{20}Cl_2O_3$	Аэрозол ь 0.2%, 0.1%	7696-12-0 52645-53-1	2000 ш	Нисдэг шавж болон ялааны эсрэг
9	Фенаксин	Бета- циперметрин		Нунтаг	65731-84-2	4000 ш (0.5 тн)	Бүх төрлийн шавжны

	(Орос)		$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	0.02%			эсрэг зааврын дагуу хэрэглэнэ.
10	Машенька (Орос)	Дельтаметри н Бета- циперметрин	$C_{22}H_{19}Br_2NO_3$ $C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$	Нунтаг 0.05%, 0.10%	52918-63- 5 65731-84- 2	3000 ш (0.06 тн)	Бүх төрлийн шавжны эсрэг зааврын дагуу хэрэглэнэ.
11	Раптор гель (Орос)	Лямбда- цигалотрин	$C_{23}H_{19}ClF_3NO_3$	Гель 0.1%	91465-08- 6	2 тн	Бүх төрлийн шавжны эсрэг зааврын дагуу хэрэглэнэ.
12	Чистый дом (Орос)	Циперметрин Перметрин	$C_{22}H_{19}Cl_2NO_3$ $C_{21}H_{20}Cl_2O_3$	гель 0.18%	52315-07- 8 52645-53- 1	1,5 тн	Бүх төрлийн шавжны эсрэг зааврын дагуу хэрэглэнэ.
13	Москитоль Аэрозоль	Перметрин	$C_{21}H_{20}Cl_2O_3$	0,25%	52645-53- 1	0,2 тн	Нисдэг шавж болон ялааны эсрэг
14	Москитоль спираль /хүж/	Д-аллетрин	$C_{19}H_{26}O_3$	Хүж 0.2%	42534-61- 2	0.05 тн	Шумуул эрвээхэй устгалд
15	Москитоль шүршигч шингэн	Эсбиотрин	$C_{19}H_{26}O_3$	Шингэн 5%	260359- 57-5	0.3 тн	Шумуулаас хамгаалах

16	Москитоль пластины	Эсбиотрин	$C_{19}H_{26}O_3$	Шингэн 5%	260359- 57-5	0,2 тн	Шумуулаас хамгаалах
ХОЁР. Пенилпиразол төрлийн бодисууд /phenylpyrazole/							
17	Доклокс гель	Фипронил	$C_{12}H_4Cl_2F_6N_4OS$	Гель / 0.05%	120068- 37-3	0.06 тн	Бүх төрлийн шавжны эсрэг зааврын дагуу хэрэглэнэ.
18	Домовой гель	Фипронил	$C_{12}H_4Cl_2F_6N_4OS$	Гель /0,05%	120068- 37-3	0.15 тн	Мөлхөгч шавж, жоом шоргоолж, бясааны эсрэг
ГУРАВ. Нүүрстөрөгчид нэгдлүүд							
19	Флайт байт	Метомил	$C_5H_{10}N_2O_2S$	Нунтаг /1%	16752-77- 5	0.5 тн	Бүх төрлийн шавжны эсрэг зааврын дагуу хэрэглэнэ.
ДӨРӨВ. Бусад							
20	Москитол тосон түрхлэг	Диэтил- толамид/ДЭТ А/	$C_{12}H_{17}NO$	Тос /түрхлэг / 10%	134-62-3	0.03 тн	Шумуул эрвээхэй үргээгч
21	Нежная защита хүүхдийн	Этил бутилацетил амино пропонат Био үргээгч-	$C_{11}H_{21}NO_3$	Тос /түрхлэг / 10%	52304-36- 6	0.03 тн	Шумуул эрвээхэй үргээгч

		IR3535-10%					
22	Гельбальзам	Аллантоин	C ₄ H ₆ N ₄ O ₃	гель	97-59-6	0.02 тн	Шумуул эрвээхэй устгалд
Б. АХУЙН МЭРЭГЧ УСТГАЛЫН БОДИС							
НЭГ. КУМАРИНЫ ТӨРЛИЙН БОДИСУУД							
23	Бромадиолон (Хятад)	Бромадиолон	C ₃₀ H ₂₃ BrO ₄	Шингэн, 99%	28772-56-7	1.5 тн	Хулгана, хархны эсрэг
24	Эфа(Орос)	Бромадиолон	C ₃₀ H ₂₃ BrO ₄	Үрлэн 0,05%	28772-56-7	5000 ш	Хулгана, хархны эсрэг
25	Хулгана наалдуулагч	Бромадиолон Биологийн цавуу	C ₃₀ H ₂₃ BrO ₄	ялтас	28772-56-7	6000 ш	Хулгана, хархны эсрэг
26	Домовой прошка (Орос)	Бромадиолон	C ₃₀ H ₂₃ BrO ₄	Үрлэн 0,05%	28772-56-7	0.5 тн	Хулгана, хархны эсрэг
27	Мортарат МБ (Орос)	Бродифакум	C ₃₁ H ₂₃ BrO ₃	Брикет 0,005%	56073-10-0	0.2 тн	Хулгана, хархны эсрэг
ХОЁР.ИНДАНДИОН ТӨРЛИЙН БОДИСУУД							
28	Домовой прошка (Орос)	Дифацинон	C ₂₃ H ₁₆ O ₃	Өгөөш	82-66-6	1 тн	Хулгана, хархны эсрэг

В. АРИУТГАЛ, ХАЛДВАРГҮЙТГЭЛИЙН БОДИС

НЭГ. ХЛОРЛОГ БОДИСУУД

29	Кальцийн гипохлорид	Кальцийн гипохлорид	$\text{Ca}(\text{ClO})_2$	Нунтаг 40-45%	7778-54-3	55 тн	Байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэ лд
30	Натрийн гипохлорид	Натрийн гипохлорид	NaClO	Шингэ н	7681-52-9	1 тн	Байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэ лд
31	Жавелион	Дихлоризо- цианурын хүчил	$\text{C}_3\text{HCl}_2\text{N}_3\text{O}_3$	Таблет ик 52%	2782-57-2	30 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл халдваргүйтгэ х, байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэ лд
32	Клорсепт (Орос)	Натрийн дихлор- изоцианурат	$\text{C}_3\text{Cl}_2\text{N}_3\text{NaO}_3$	Таблет ик	2893-78-9	4 тн	Байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэ лд
33	Мат – шинэ(Монг ол)	Диоксид хлор	ClO_2	Шингэ н	10049-04- 4	1 тн	Агаар, ус халдваргүйтгэ нэ
34	Экодэз (Герман)	Хлорийн гидроксид	$\text{NaClO}, \text{H}_2\text{O}$	Шингэ н	38759	0.5 тн	Агаар ус халдваргүйтгэ нэ
35	ДП-2Т (Орос)	Натрийн дихлор- изоцианурат	$\text{C}_3\text{Cl}_2\text{N}_3\text{NaO}_3$	Таблет ик	2893-78-9	0,5 тн	Байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэ

				28-32%			лд
36	ХҮ-12(Герман)	Натрийн гипохлорид	NaClO	Шингэн, 8.4%	7681-52-9	0.8 тн	Байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэлд
37	Топакс 686 (Герман)	Натрийн гипохлорид Калийн гидроксид Диметил додецил амин оксид	NaClO KOH C ₁₄ H ₃₁ NO	Шингэн 2-5% 2-5% 1%	7681-52-9 1310-58-3 68955-55-5	3 тн	Ган торхнууд, дүүргэгч төхөөрөмжүүд, дамжлагын шугамууд бусад ил гадаргуунуудын гадна талыг хөөсрүүлж халдваргүйтгэх

ХОЁР. ИОДЛОГ БОДИСУУД

38	Тамедин цуврал (Монгол)	Повидон иод	$[-C_6H_9ON-]_nI_n$	Шингэн 0.5-10%	25655-41-8	20 тн	Мэс заслын талбай, гар ариутгах
39	Химодин цуврал (Монгол)	Поливинилийн спирт-иод	$[I]_nI_n[-CH_2-CH(OH)-]_n$	Шингэн 0,5-1%	25655-41-8	1 тн	Шарх халдваргүйтгэх
40	Повидон иод	Повидон иод	$[-C_6H_9ON-]_nJ_n$	Нунтаг	25655-41-8	11 тн	Мэс заслын талбай, шарх, гар халдваргүйтгэх

				0.7-10%			
ГУРАВ. ГУАНИДИН							
41	Дезискраб (Орос)	Хлоргексадин диглуканат Этанол	$C_{34}H_{56}Cl_2N_{10}O_{14}$ C_2H_6O	Шингэн 5% 70%	18472-51-0 64-17-5	700 л	Мэс заслын өмнө гар угаах
42	Скинсефт-ф (Герман)	Изопропанол Хлоргексадин диглуканат Устөрөгчийн хэт исэл	C_3H_8O $C_{34}H_{54}Cl_2N_{10}O_{14}$ H_2O_2	Шингэн 70% 0,5%	67-63-0 18472-51-0 7777-84-1	2 тн	Гар, арьсны халдваргүйтгэлд (мэс заслын талбай)
43	Скинсефт мукоза (Герман)	Этанол Хлоргексадин диглуканат	C_2H_6O $C_{34}H_{54}Cl_2N_{10}O_{14}$	Шингэн 10% 0,5%	64-17-5 18472-51-0	2 тн	Салст бүрхэвчийн халдваргүйтгэлд хэрэглэнэ
44	Дерманионс скраб СЖ(Франц)	Хлоргексидин диглуканат	$C_{34}H_{56}Cl_2N_{10}O_{14}$	Шингэн 1,6%	18472-51-0	2 тн	Гар халдваргүйтгэлд
45	Дерманионс скраб /(Франц)	Хлоргексадин диглуканат	$C_{34}H_{56}Cl_2N_{10}O_{14}$	Шингэн 4%	18472-51-0	1,2 тн	Гар халдваргүйтгэлд
ДӨРӨВ. ИСЭЛДҮҮЛЭГЧИД							
46	Устөрөгчийн хэт исэл	Устөрөгчийн хэт исэл	H_2O_2	Шингэн 30-33%	7722-84-1	10 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл, шарх халдваргүйтгэх

47	Идэвхижүүлсэн устөрөгчийн хэт исэл(шингэн)	Устөрөгчийн хэт исэл 30-33%	H_2O_2	Шингэн 30-33%	7722-84-1	1 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл, шарх халдваргүйтгэх
48	Секусефт пульвер (Герман)	Натрийн перкарбонат Устөрөгчийн хэт исэл Натрийн карбонат	$Na_2C_2O_6$ H_2O_2 Na_2CO_3	Шингэн 10-20% 10-20% 15%	15630-89-4 7722-84-1 497-19-8	32 кг	Гадаргуу халдваргүйтгэлд
49	Секусефт актив (Герман)	Натрийн перкарбонат Устөрөгчийн хэт исэл Лимоны хүчил	$Na_2C_2O_6$ H_2O_2 $C_6H_8O_7$	Нунтаг 50% 25%	15630-89-4 7722-84-1 77-92-9	72 кг	Уян болон хатуу эндоскопүүд болон эмнэлгийн багаж төхөөрөмжүүдийг халдваргүйтгэх
50	Оксана актив (Герман)	Цууны хүчил Перокси цууны хүчил Устөрөгчийн хэт исэл	$C_2H_4O_2$ $C_2H_4O_3$ H_2O_2	Шингэн 27,5%	64-19-7 79-21-0 7722-84-1	7 тн	Хүнсний үйлдвэрлэлийн бүхий л төрлийн тоног төхөөрөмж, сав суулга, хатуу гадаргуугын халдваргүйтгэлд
51	Асептаниос АД (Герман)	Устөрөгчийн хэт исэл Перокси цууны хүчил	H_2O_2 $C_2H_4O_3$	Шингэн 2,5% 2,5%	7722-84-1 79-21-0	0.4 тн	Эмнэлгийн багаж тоног төхөөрөмжийн халдваргүйтгэлд

ТАВ. ДӨРӨВДӨГЧ АММОНИЙ НЭГДЛҮҮД							
52	Ариун (Монгол)	Алкилдиметил бензиламмонийн хлорид Изопропил миристат	$C_{22}H_{40}ClN$ $C_{17}H_{34}O_2$	Шингэн	8001- 54-5 110-27- 0	2 тн	Эмнэлгийн багаж, хэрэгсэл, халдваргүйтгэх
53	Ника неодез (Орос)	Алкилдиметил бензил аммонийн хлорид	$C_{22}H_{40}ClN$	Шингэн 9.5%	8001- 54-5	0.7 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл халдваргүйтгэх
54	Дезэфект	Алкилдиметил бензиламмонийн хлорид	$R(CH_3)_2 C_6H_{10}NH_2Cl$	Шингэн	8001- 54-5	1 тн	Байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэлд
55	Фиамсупер	Алкилдиметил бензиламмонийн хлорид	$R(CH_3)_2 C_6H_{10}NH_2Cl$	Нунтаг	8001- 54-5	0,5 тн	Байнгын болон голомтын халдваргүйтгэлд
56	Micro quat Микрокүет (Герман)	Алкилдиметил бензиламмонийн хлорид Этаноламин	$R(CH_3)_2 C_6H_{10}NH_2Cl$ C_2H_7NO	Шингэн 9% 2%	8001- 54-5 141-43- 5	3 тн	Байнгын болон голомтын халдваргүйтгэлд
57	Quat sanitizer Күетсанитазер	Триклозан Алкилдиметил бензиламмонийн	$C_{12}H_7Cl_3O_2$ $R(CH_3)_2 C_6H_{10}NH_2Cl$	Шингэн 10%	3380- 34-5 8001-	1 тн	Байнгын болон голомтын халдваргүйтгэлд

	(Герман)	хлорид			54-5		
58	Стер бак (Герман)	Алкилдиметил бензиламмонийн хлорид Этанол	$R(CH_3)_2 C_6H_{10}NH_2Cl$ C_2H_6O	Шингэн 10% 1-5%	8001- 54-5 64-17-5	0,5 тн	Байнгын болон голомтын халдваргүйтгэлд
59	Сатор (Герман)	Алкилдиметил бензиламмонийн хлорид Натрийн хлорит Калийн гидроксид	$R(CH_3)_2 C_6H_{10}NH_2Cl$ $NaClO_2$ KOH	Шингэн 1-2% 10% 1-2%	8001- 54-5 7758- 19-2 1310- 58-3	240 л	Мөөгөнцөрийн эсрэг
60	Сурфаниос премиум (Франц)	Дидецилдиметил аммонийн хлорид	$C_{22}H_{48}ClN$	Шингэн 2,5%	7173- 51-5	4,5 тн	Байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэлд
61	Сурфасейф (Франц)	Дидецилдиметил аммонийн хлорид	$C_{22}H_{48}ClN$	Шингэн 0,14%	7173- 51-5	1,3 тн	Байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэлд
62	Хегзаниос (Франц)	Дидецилдиметил аммонийн хлорид	$C_{22}H_{48}ClN$	Шингэн 9,75%	7173- 51-5	2,6 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл, дурангийн өндөр түвшний халдваргүйтгэлд
63	Аниозим пла (Франц)	Дидецилдиметил аммонийн хлорид	$C_{22}H_{48}ClN$	Нунтаг 3.6%	7173- 51-5	1,2 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл, дурангийн өндөр түвшний халдваргүйтгэлд

64	Аниозим прайм (Франц)	Дидецилдиметил аммонийн хлорид	$C_{22}H_{48}ClN$	Нунтаг 0,11%	7173- 51-5	0,8 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл халдваргүйтгэлд
65	Аниосепт Астив (Франц)	Алкилдиметил бензиламмонийн хлорид Перокси цууны хүчил	$R(CH_3)_2 C_6H_{10}NH_2Cl$ $C_2H_4O_3$	Нунтаг 0.5-2%	8001- 54-5 79-21-0	0,9 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл, дурангийн өндөр түвшний халдваргүйтгэлд
66	Окси флоор (Франц)	Алкилдиметил бензиламмонийн хлорид, Перокси цууны хүчил	$R(CH_3)_2 C_6H_{10}NH_2Cl$ $C_2H_4O_3$	Шингэн 2,38% 0,5%	8001- 054-5 79-21-0	0,4 тн	Байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэлд
67	Дентасепт спейшл ротатив (Франц)	Дидецилметилполи аммонийн пропанат Полигексаметилен бигуанидин	$R(OCH_2CH_2)_xOH$ $C_{16}H_{35}ClN_{10}$	Шингэн 2,5 % 0,02%	94667- 33-1 27083- 27-8	1,2 тн	Шүдний эмнэлгийн багаж хэрэгслийг халдваргүйтгэх
68	Дентасепт аспирейшн (Франц)	Дидецилдиметил аммонийн хлорид Полигексаметилен бигуанидин	$C_{22}H_{48}ClN$ $C_{16}H_{35}ClN_{10}$	Шингэн 4,65% 0,4%	7173- 51-5 27083- 27-8	0,8 тн	Шүдний эмнэлгийн сорогч, тусгаарлагч зэрэг багаж хэрэгслийг халдваргүйтгэлд
69	Аниозим ДД1 (Франц)	Дидецилметилполи аммонийн пропинат Полигексаметилены бигуанид	$C_{16}H_{35}ClN_{10}$	Шингэн 6,3% 4,8%	94667- 33-1 27083- 27-8	1,8 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл, дурангийн дунд түвшний халдваргүйтгэлд

ЗУРГАА. АЛЬДЕГИД							
70	Sekusept extra N	Глутаральдегид Бензалконийн хлорид	$C_5H_8O_2$ $C_{17}H_{30}ClN$	Шингэн 7% 26%	111-30-8 68424-85-1	10 тн	Уян дуран болон мэс заслын багаж хэрэгслийг халдваргүйтгэх
71	Стераниос 2% (Франц)	Глутаральдегид	$C_5H_8O_2$	Шингэн 2%	111-30-8	0,25 тн	Мэс засал, офтальмологийн багаж хэрэгсэл, дуран халдваргүйтгэх
72	Метри Сайд	Глутаральдегид	$C_5H_8O_2$	Шингэн 2,5%	111-30-8	3,8 тн	Уян дуран болон мэс заслын багаж хэрэгслийг халдваргүйтгэх
73	Метри Сайд 28	Глутаральдегид	CH_8O_2	Шингэн 2,6%	111-30-8	3,8 тн	Уян дуран болон мэс заслын багаж хэрэгслийг халдваргүйтгэх
74	МетриСайд ОПА плас	о-фталальдегид	$C_8H_6O_2$	Шингэн	643-79-8	1 тн	Уян дуран болон мэс заслын багаж хэрэгсэлийг халдваргүйтгэх
ДОЛОО. ХҮЧИЛ							
75	CBC Plus	Фосфорын хүчил Полиэтиленгликол (C12-15) додецилын эфир	H_3PO_4 $C_{12}H_{25}(OCH_2CH_2)_nOH$	Шингэн 10-30% 0.5-1.5%	7664-38-2 68131-39-5	0,4 тн	Байнгын халдваргүйтгэлд
НАЙМ. СПИРТ							
76	Санитол (Монгол)	Оскиэтилцеллюлозын этилийн спирттэй гель (гар ариутгагч)	$\{C_6H_7O_2(OH)_{3-x} [(OCH_2CH_2)_yOH]_x\}_n \times 3nH_2O \times 3nCH_3CH_2OH$	Гель 76%	MNS-Mongolia	1 тн	Гар халдваргүйтгэх
77	Эндуре – 300	Этанол Орто борын хүчил	C_2H_6O H_3BO_3	Гель	64-17-5 10043-35-3	0,9 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл халдваргүйтгэх, байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэлд

78	Скинмэн софт (Герман)	Изопропанол	C_3H_8O	Шингэн 70%	67-63-0	10 тн	Гар, арьсны халдваргүйтгэлд (мэс заслын талбай)
79	Аниос гель 85 (Франц)	Этанол	C_2H_6O	Гель 75%	64-17-5	2,5 тн	Гар халдваргүйтгэх
80	Кависайд	Изопропанол	C_3H_8O	Шингэн 17,2%	67-63-0	3,8 тн	Эмнэлгийн багаж хэрэгсэл халдваргүйтгэх, байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэлд

ЕС. СУЛЬФАТАД НЭГДЛҮҮД

81	Анти- бактериал клеэн смүүт (Герман)	Этанол Натрийн лаурил эфир сульфат	C_2H_6O $C_{12}H_{26}Na_2SO_4$	Шингэн 1-5% 1-5%	64-17-5 68585- 34-2	3 тн	Гарын халдваргүйтгэлд
82	Анти- бактериал фоам хайнд соап	Натрийн додецил сульфат Лаурил глюкоид	$C_{12}H_{25}NaSO_4$ $C_{18}H_{36}O_6$	Шингэн 1-5% 1-5%	151-21-3 110615- 47-9	36 л	Гарын халдваргүйтгэлд
83	Детерж”аниос (Франц)	Натрийн диоктил сульфонат Натрийн коцет-30 сульфат	$C_{20}H_{37}N_3NaO_7S$ $CH_3(CH_2)_{11}(OCH_2CH_2)_n$ OSO_3Na	Шингэн	577-11-7 68891- 38-3	1 тн	Байнгын болон эцсийн халдваргүйтгэлд

АРАВ. ФЕНОЛ

84	Fumispore OPP /Ultra R D/	2-фенилфенол	C ₁₂ H ₁₀ O	Утаажуулагч	90-43-7	15 кг	Мөөгөнцөрийн эсрэг	
		Цахиурын оксид	SiO ₂	20%	14808-60-7			
		Хөнгөн цагааны силикатын гидрат	H ₂ Al ₂ O ₈ Si ₂ * H ₂ O	1%	1332-58-7			
				15%				
БУСАД								
85	Инсидин плюс	Глукопротамин	C ₈ H ₁₈ O ₃	Шингэн	164907-72-6	7,5 тн	Гадаргуугын болон тоног төхөөрөмжийн халдваргүйтгэлд	
		Бутил диглукол		25-35%	112-34-5			
		2-Фенокси этанол		C ₈ H ₁₀ O ₂	10-20%			122-99-6
					10-20%			